

tribuna

Tribuna

tribuna

RAZREDNI BOJI V IRANU

Produkcija

Iran je v vseh svojih osnovnih določitvah dežela v razvoju, ki jo tarejo vsa protislovja, ki so značilna za tisti del sveta, ki mu rečemo „tretji svet“. Poleg teh pa je treba omeniti še nekaj specifičnih, ki izhajajo iz geopolitične lege Irana, iz pomembne produkcije nafte ter iz značilnosti političnega sistema, ki je grobo rečeno fašistoiden.

Kot dežela v razvoju nosi Iran v sebi težnje po razvoju do tiste stopnje, ki so jo dosegle razvite kapitalistične dežele. Te težnje določata dva elementa. Prvi je dinamika notranjih naložb nacionalne buržoazije in tujega kapitala, torej stopnja akumulacije kapitala v iranski produkciji. Drugi element pa je globalna odvisnost Irana od svetovnega kapitalističnega produkcijskega procesa in njegovih protislovnih zakonitosti, ki določajo na eni strani razvitost in na drugi strani nujno nerazvitost. Zato ima iranski družbeni razvoj, ki nastaja pod vplivom teh dveh elementov naslednje značilnosti: produkcija se spreminja iz pretežno kmetijske, v nekakšno napol industrijsko moderno kapitalistično produkcijo, v kateri odpade približno 30 % delovne sile na kmetijsko produkcijo (pred dvajsetimi leti 55 %) in prav tako približno 30 % na moderno industrijsko proizvodnjo (pred dvajsetimi leti okoli 20 %). V teh razmerjih daje kmetijska produkcija okoli 10 % vrednosti celotne domače produkcije, industrijska pa okoli 20 % vrednosti (v njo ni všeta produkcija nafte).

Kljub tej napredujoči „razvitosti“ razumljeni v mejah kapitalističnega produkcijskega procesa pa gospodarski položaj in njegove perspektive niso tako rožnate in jasne kot se zdijo na prvi pogled. Industrijski sektor skupaj z drobno produkcijo namreč trpi zaradi nizke organske sestave kapitala, zaradi razbitosti na majhne produkcijske enote (manufakture, delavnice, ki so velikokrat nastanjene na kmetijskih področjih, ki so težko dostopna), kar onemogoča dovolj veliko stopnjo centralizacije in koncentracije kapitala, oziroma gledano širše onemogočena je dovolj visoka stopnja akumulacije kapitala. Iz vsega tega pa sledi kronična stagnacija produkcije, silovita nesorazmerja med produkcijskimi sektorji, inflatorni procesi (okoli 30 % na leto), kar zopet vzvratno deluje in še večja nesposobnost akumulacije kapitala v nacionalnih okvirjih. Zato pa ti procesi toliko bolj ojačajo odvisnost iranske kapitalistične produkcije od svetovnega kapitalizma in njegovo nezmožnost, ki je vsak dan večja, da se znotraj kapitalističnih produkcijskih odnosov iztrga iz te odvisnosti oz. zaostalosti. Če tem slabostim dodamo še skrajno nerazvitost kmetijske proizvodnje, ki jo še vedno marsikje označujejo predkapitalistični produkcijski odnosi, ki so v službi kapitala in pa konec naftnega booma, ki se kaže v trošenju zadnjih rezerv iranske nafte, potem je jasno, da je dosežena zadnja stopnja iranske kapitalistične razvitosti, da je obdobje, ki stoji pred Iranom, obdobje družbenih kriz ali zaostrenih razrednih bojev.

Te nevarnosti se že dolgo zaveda vladajoči razred v Iranu, ki je na to tudi našel odgovor, ki je zgodovinsko preizkušen in v skladu z logiko kapitala, torej z njihovo logiko. Ta odgovor se nahaja v stalnem povečevanju stopnje eksploatacije delavskega razreda in revnega kmečkega prebivalstva, ter v stalno povečevanju z izkoriščanjem notranje povezani politični represiji nad delavstvom, revnimi kmeti in delom inteligence.

16. X. 1978, LETNIK XVIII, LJUBLJANA, ŠTEVILKA 3

3 DIN

>>>

Mednarodne agencije so pred nekaj meseci začele sporočati vznemirljive vesti o nemirnih ljudskih množicah v Iranu. Informacije so proniknile tudi do nas in naš tisk je z brezskrbnim srcem in brez marksistične analize nasedel „objektivnim informacijam“ mednarodnega kapitala o verskih nemirih v Iranu, o nezadovoljstvu v Iranu, o korupciji v Iranu itd.

Vse to je resnica in ni resnica. V naših sredstvih obveščanja nismo namreč nikjer zasledili tehtnejšega komentarja, ki bi se spustil v analizo temeljnih družbenih protislovij v Iranu, torej v analizo razrednih bojev med proletariatom in buržoazijo. Takšna ugotovitev ima vsaj dve pomembni posledici. Ena se nanaša na navezanost, določenost našega tiska, recimo raje – naših zunanje-političnih komentatorjev (z zelo redkimi izjemami) na mednarodne tovarne informacij, ki jih drži trdno v svojih rokah mednarodni kapital in ki jim po domače rečemo svetovni buržoazni tisk; druga pa se nanaša na porazno odsotnost marksistične, razredno-proletarske analize v famoznih člankih naših zunanje-političnih komentatorjev. Zadnja takšna meščanska analiza je obširni prispevek B. Pahorja v sobotni Prilogi Dela dne 30. 9. 1978. V članku najdemo celo vrsto manj ali bolj zanimivih podatkov in bedastih zaključkov, med katerimi bi omenil le dva. Prvi se navezuje na razpustitev edine legalne politične stranke v Iranu Rastahiz, ki jo naš žurnalista definira kot „organizacijo, ki je izvirala iz zmotne postavke, da je iranska družba dosegla že tolikšno stopnjo harmonije, da lahko eno politično gibanje združi vse ljudstvo“. Druga neumnost pa je trditev, da je Reza Pahlavi razbil veleposestniški sistem in, strah in groza, razdelil zemljo kmetom. Če je Črni Reza kaj storil, je to, da je zemljo razbremenil fevdalnih spon, odprl pot do nje kapitalu in sicer na ta način, da jo je naredil za blago, ki so ga najprej dobili kmetje, preko njih pa ga v svoje pesti skupaj s kmeti dobi kapital. Nič novega za tistega, ki vsaj malo pozna zgodovino kapitalističnega produkcijskega procesa in ve, da so to klasični mehanizmi akumulacije kapitala na začetnih stopnjah. Tega B. Pahor očitno ne ve in skoraj Črna Reza prepozna za socialista. Ni pa na nivoju Tribune, da pa bi komentirali razne teorije o družbenih harmonijah. S tem bi se očitno resno ukvarjal kakšen Ljubljanski zvon, ali pa kateri od pristašev konfucijanstva pri nas. Toliko o tem, kar je Pahor napisal, še bolj važno pa je, česar Pahor ni napisal. V njegovih tekstih namreč ne najdemo niti besede o družbenem značaju produkcijskega procesa v Iranu, o položaju delavskega razreda v kapitalističnem produkcijskem procesu v Iranu, o razrednem boju proletariata v Iranu, o strahotni represiji, ki jo doživlja delavstvo, tako preko izkoriščanja, kot tudi skozi politični teror državne oblasti. Skratka ne najdemo niti besede o razrednem boju v Iranu.

Zato je naša naloga, da po tej meščanski erupciji informacij, v kateri so se na trpljenju iranskih delovnih množic nažrle profita svetovne poročevalske agencije, poskušamo predstaviti nekatere osnovne značilnosti razrednih bojev v Iranu.

Eksplotacija

Eksplotacija delavstva, ali če rečemo z besedami meščanskega politikonoma, produktivnost dela, raste v Iranu predvsem z daljšim delovnim časom, z nizkimi mezdami in z delom žensk in otrok.

Kljub temu, da je z zakonom določen 8-urni delavnik, pa tega v Iranu kapitalisti ne spoštujejo. Pomaga jim tudi zakonska določitev, po kateri imajo kapitalisti pravico zadržati delavca na delovnem mestu, če pride do okvare stroja, do nesreče ali do delovanja „višje sile“, ki jo predstavlja potreba po čim večjem dobičku. Na ta način je v Iranu splošno uveljavljen 12-urni delavnik, ponekod pa celo 16-urni. Delavci silijo tudi nizke mezde, da delajo po 12 ur. Te so v primerjavi z razvitimi kapitalističnimi deželami katastrofalno nizke. Zakonski določen minimum je 152 rialov na dan, kar znese približno 40 din. Do leta 1969 je bil ta minimum bednih 35 rialov, na dan, kar je znese približno 8 din. Če k temu dodamo, da se povprečne plače delavcev gibljejo okoli tega minimuma in da so življenjski stroški zaradi visoke inflacije na skoraj isti ravni kot v razvitih deželah, potem je jasno, od kod cekini za razvito mondeno življenje iranske buržoazije, ki ga najbolj ponazarja stil družine Črnega Reza in njegove hipokritične dobrodelne žene; danes v „Svajca visoke gore“, jutri sinje morje Azurne obale, pojutrišnjem vrtni šahovske palače v Teheranu. K bedi delavstva po svoje pripomore tudi „enakopravnost žensk“, ki je enakopravnost oz. privilegiranost v pravici biti še bolj izkoriščen, biti še bolj ponižan, biti še bolj zasramovan. Ženske so sploh eden izmed temeljnih kamnov uspešnega izkoriščanja in izčrpavanja delavstva v Iranu. Poleg tega, da imajo skupaj z otroki daleč nižje plače od moških, pa jim je zaradi njihove družbene vloge onemogočen kakršenkoli boj za lastne pravice. Ta ženska deprivilegiranost in njena eksploatacija gre tako daleč, da ženska nima pravice potovati v tujino brez soglasja moža ali očeta, da se ne more poročiti brez soglasja očeta, da ne sme spremeniti službe brez soglasja očeta ali moža, da ne sme imeti otroka izven zakonske zveze, kar se v Iranu šteje za kriminal, ima pa na primer pravico, da jo mož ubije, če brani svoje dostojanstvo, kar velja za manjše kriminalno dejanje in končno ima tudi pravico, če je noseča, do 6-tedenskega počitka pred in 4-tedenskega počitka po porodu. BREZ KOMENTARJA. Dodal bi le izjavo Črnega Reza o vlogi žensk v družbi: „V življenju moža veljajo ženske le, če so lepe, hvaležne in če znajo biti ženske... Ta ženski osvobodilni posel na primer? Kaj te feministke hočejo? Enakost? Enakost – zares? Nočem, da bi se slišalo kruto, toda lahko ste enake samo v očeh zakona, toda nikdar – oprostite, če rečem to v sposobnostih... Nikoli niste producirale kot Michaelangelo ali kot Bach. Nikoli niste napravile niti ene velike kuhinjske specialitete. In ne govorite mi o možnostih. Verjetno se šelite! Ali vam je odvzeta možnost, da daste zgodovini veliko kuhinjsko specialiteto? Ničesar niste proizvedle. Ničesar!“

„Ni kaj, prava zmes moške kapitalistične miselne bede in individualne impotence. (Fotografija str. 18)

Strahote iranske inacije kapitalizma zaokroža še zaposlovanje otrok, ki je legalno od dvanajstega leta naprej. Večina teh malih in krhkih bitij je

zaposlenih v malih tovarnah in delavnicah, kjer so delovni pogoji najslabši in izkoriščanje največje. Takšna je na primer proizvodnja znamenitih perzijskih preprog. Toda iranski kapital ni zadovoljen niti s tem. V malih delavnicah, ki jih ni moč kontrolirati, delajo celo otroci od šestih let naprej. Mislim, da je tu vsako gobezdanje o korupciji, kot glavnem vzroku ljudskega upora v Iranu, le sprenevedanje in vztrajanje na stališčih, ki prikrivajo takšno zgoraj omenjeno eksploatacijo.

TRIBUNIN UVEDNIK NADALJEVANJE Z NASLOVNE STRANI

RAZREDNI BOJ

IRANU

REPRESIJA

Tako kot eksploatacija delavskega razreda, revnih kmetov, posebej pa žensk in otrok po eni strani sama že zadostuje, da iranski kapital, oziroma kapitalisti, lahko mirneje gledajo v svojo grabežljivo prihodnost, pa morajo po drugi strani stalno računati na to, da se ta odnos eksploatacije, to osnovno protislovje delo–kapital lahko aktivira v svoji rušilni revolucionarni potenci – v revolucionarni akciji proletariata. Osnovni obrambni mehanizem iranskega kapitala proti temu je represija. Ta sega od dušenja splošnih političnih, demokratičnih pravic ljudi, gledano znotraj družbe kot celote, pa tja do onemogočanja organiziranja in borbe delavskega razreda v produkcijskem procesu. Oba vidika represije sta nedeljiva, tako kot je politična in ekonomska borba proletariata nedeljiva. Vendar se bomo na tem mestu omejili na metode represije, ki so v zvezi z onemogočanjem aktivnosti proletariata znotraj produkcijskega procesa.

Orodja, ki se jih poslužuje kapital v tem primeru, segajo od delovanja tajne policije SAVAK, preko državnih sindikatov in vloge delovnega prava pa vse do uporabe vojaške sile in seveda, da ne pozabimo, do uničujoče stopnje eksploatacije.

Da smo na prvem mestu omenili ravno SAVAK, ni nobeno naključje, kajti ta ima v krvavem režimu Reza Pahlavija eno od vodilnih vlog pri zatiranju delavstva. Široko razprostranjeno dejavnost SAVAK-a v tovarnah ponazarjajo predvsem grožnje in pretepanje zavednih in aktivnih delavcev ter njihovih družin, široka mreža vohunov, ki pred vsakim delavskim nemirrom ali stavko v določeni tovarni obvestijo SAVAK in pri tem prijavijo delavske voditelje, da se lahko rdeči pošasti takoj odseka glave. Sledijo bliskovite akcije zapiranja in mučenja v zaporih, ki se običajno končajo s skrivnostnimi smrtnimi delavskih voditeljev.

Institucionalno okolje, v katerem je dejavnost SAVAK-a najbolj razširjena v tovarnah, so državni sindikati. Ti so edina legalna oblika organiziranja delavstva z edino nalogo, da uničujejo delavsko gibanje.

Prav tako je delovanje teh sindikatov točno določeno z zakonom in sega v take podrobnosti, da morajo funkcionarji sindikatov izročiti ministrstvu za delo (SAVAK-u) svoje točne osebne podatke in fotografijo vse zato, da se prepreči infiltracija revolucionarnih delavcev v sindikat in izbira institucionalnih, legalnih oblik organiziranja za razredni boj. Pomembnost teh sindikatov se kaže tudi v tem, da sindikati izbirajo delegacije delavcev v arbitrarno komisijo, kadar pride do odkritih sporov in zaostritve na relaciji delo–kapital. Vendar je tudi ta pomembnost relativna, saj je kapital zavaroval svoje interese tudi s tem, da je arbitarna komisija sestavljena tridelno in

sicer iz: predstavnikov delodajalcev, iz predstavnikov države (orodje v rokah vladajočega razreda) in iz predstavnikov delavcev, ki jih volijo inkriminirani državni sindikati. Popolnoma jasno je, da je ta miroljubna kapitalistična institucija arbitraže samo še dodatna farsa v dolgi verigi pristranske razredne politične ureditve iranske družbe. Kljub tem arbitražam, kar ni presenetljivo, pa se število delavskih stavk stalno veča. Stavke imajo v glavnem dve smrti: po eni strani delavci v njih zahtevajo izboljšanje delovnih pogojev in višje mezde in po drugi strani odpoklic od države in delodajalcev nastavljenih delavskih predstavnikov. Toda šele v obdobju stavk, torej v obdobju zavestnega razrednega boja proletariata, se izkaže vsa surovost krvave vladavine kapitala v Iranu. Kajti, v kolikor delavci klasično zasedejo tovarne in s tem preprečijo potek produkcijskega procesa ali, še huje, odidejo poleg tega še demonstrirati na ulice, jih vedno pričakajo cevi vojaških mitraljezov in toča krogel, pod katerimi se konča vsak tak junaški poskus. Na ta način se je na primer tragično končala stavka v veliki tekstilni tovarni v Teheranu v maju leta 1976.

Ob vsej tej represiji, slabi organiziranosti, pomanjkanju izkušenj, mladosti proletariata pa se ta le gradi, disciplinira, organizira in prilagaja specifičnim iranskim okoliščinam. Tako v zadnjih letih razvije celo vrsto metod boja proti kapitalu, glavne so: stroga konspiracija v pripravi in organiziranju razrednega boja, kajti s tem se v veliki meri izključuje aktivnost SAVAK-a, stavke brez sodelovanja z vodstvom tovarne, počasno delo, sabotaje v produkcijskem procesu in končno tudi nenadne stavke, katerih glavna značilnost je presenečenje (lahko bi rekli nekakšna gverila v tovarni). Skoraj vse glavne stavke v Iranu v zadnjih letih spadajo v kategorijo stavk presenečenja. Imele so na prvi pogled popolnoma spontano obliko, v resnici pa so bile zelo dobro organizirane in vodene. Trajale so ponavadi le nekaj ur in so se običajno končale z velikim uspehom za delavce. Pomemben uspeh je bil tudi, da je bil SAVAK popolnoma nemočen. Ob teh uspehih lahko zaključimo, da iranski proletariati, navkljub že omenjeni strahotni eksploataciji in represiji, počasi, vendar konstantno in z vedno večjo vlogo vstopa na poligon razrednih bojev v Iranu in sicer kot sila, ki v sebi nosi potencialno največ zgodovinske moči, njeno aktivnost čuti iranska družba zaenkrat zgolj kot majhne potresne sunke, dokler ne bo ta sila izbruhnila v tako strahovitem potresu, kot je bil zadnji letos v Iranu, samo da bodo takrat pokopali z ruševinami vred gnijoče truplo iranske kapitalistične družbe.

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA

STATUT

STATUT – TU JE – NAŠ JE!

Naše sveže moči, ki smo jih nabrali po več ali manj študijskih počitnicah nam bodo v novem šolskem letu v pomoč pri študiju, in pa tudi pri reševanju problemov, ki so ostali nerešeni iz prejšnjega šolskega leta. Najpomembnejši med vsemi temi problemi je ravno akcija za sprejem novega statuta študentskih domov v Ljubljani.

Osežimo si torej spomin o naporih, ki smo jih vložili v to akcijo in o rezultatih te akcije v prejšnjem šolskem letu. Potreba po novem statutu je bila odraz spremenjenih družbenih odnosov tudi v študentskih domovih.

Zahteva po novem statutu se je prvič najbolj organizirano in najširše izrazila na sestanku Sveta blokov ŠD z dne 17. 1. 1978: „Izglasovan predlog k dopolnitvi Statuta SN: Samoupravljanje, ki je v splošnih političnih in družbenih aktih SFRJ formulirano kot posebna oblika diktature proletariata zahteva in daje pravico, da lahko vsak posameznik odloča o stvareh splošnega družbenega pomena in o stvareh, ki zadevajo neposredno samoupravno odločanje v njegovi specifični sredini.

Zato študentje na sestanku Sveta domov zahtevamo, da imajo študentje v vseh študentskih domovih v okviru Zavoda enakopravno pravico do odločanja o vseh pomembnih vprašanjih, ki jih formulira Ustava SFRJ in Zakon o združenem delu. Z ozirom na navedeno zahtevamo pravico, da enakopravno odločamo skupno z delavci Zavoda in predstavniki širše družbe o pomembnih vprašanjih poslovanja Zavoda, ter v vseh samoupravnih organih Zavoda SN. Ob tem v skladu z Zakonom o združenem delu odpade odločanje študentov o osebnih dohodkih delavcev Zavoda.

Zahtevamo, da Statut opredeli tudi odgovornost družbe o vseh pomembnejših vprašanjih, ki zadevajo študente stanovalce študentskih domov in delavce Zavoda SN.“

Na istem sestanku je bila postavljena zahteva, da se v najkrajšem času (do 24. 1. 1978) konstituirata statutarna komisija sestavljena iz študentov, delavcev zavoda SN in predstavnikov širše družbene skupnosti. DO 11. 4. 1978 je bil izdelan osnutek Statuta, ki ga je tega dne sprejela statutarna komisija. Svet zavoda je dal osnutek Statuta v razpravo 25. 4. 1978, ki naj bi potekala po posameznih domovih predvidoma do 17. 5. 1978; referendum naj bi bil izpeljan do 24. 5. 1978. Pomembno vlogo pri vsebinski razpravi o osnutku statuta je najprej nosil sekretariat Zbora komunistov, pozneje se je tej akciji še pridružilo predsedstvo ZSMS SN.

Najširša razprava je potekala po posameznih domovih (podlaga za to je bilo 10 osnutkov Statuta na vsak dom) in sicer po traktih. Vode razprav so bili člani aktivna ZK in aktivna ZSMS. Konkretni predlogi na osnutek Statuta so se najprej izoblikovali na skupnih sestankih po posameznih domovih, usklajeni pa so bili na sestanku sveta domov dne 6. 6. 1978. Na tem sestanku je bilo ugotovljeno, da bi bila potrebna še širša razprava, kajti osnutek statuta je potreboval res korenitih sprememb. S podaljšanjem razprave in izvedbo referenduma v novem šolskem letu 1978/79 je bila dana podlaga za res konstruktivne spremembe, ki bi odražale interese najširše množice stanovalcev SN, poleg tega pa bi se v razpravo vključili tudi novi stanovalci (bruci), in bi se tako seznanili s Statutom.

Za nadaljevanje razprave je pripravljenih 1200 izvodov predlogov Statuta (razdeljeni bodo po domovih); torej Statutov v katere je statutarna komisija že vnesla predloge usklajena na omenjenem sestanku. Opozorili bi vas le na bistveno vsebino predlogov s strani študentov, ki so prispevali k oblikovanju predloga Statuta v sedanjih obliki. Glede tripartitnosti odločanja ni bilo načelnih pripomb, tiste pa, ki so bile, so segale celo preko vseh zakonskih možnosti sodelovanja študentov pri upravljanju Zavoda SD.

Eden pomembnih dodatnih predlogov je bila dopolnitev 20. člena osnutka statuta. Obravnava, ki se mora opraviti ob reševanju vseh vprašanj o katerih odločajo delavci in študentje z referendumom in drugimi oblikami osebnega izjavljanja, ne sme potekati 15 dni pred, med poletnimi počitnicami, ne 15 dni po poletnih počitnicah, trajati pa mora najmanj 15 dni. S tem naj bi se onemogočilo izigravanje študentov pri sprejemanju pomembnih odločitev, kar se je v preteklosti že dogajalo.

Konstruktivni predlogi so bili podani tudi glede organiziranja in delovanja zbora študentov in jih je statutarna komisija vnesla v predlog statuta (31 do 36 člen predloga Statuta).

Veliko smo dosegli študentje na področju obštudijske dejavnosti, saj imamo po predlogu Statuta (54 čl.) v odboru za obštudijsko dejavnost 13 delegatov in tako lahko dejansko vplivamo na delo odbora, program in razpolaganje sredstev.

Doslednejša uveljavitev delegatskega sistema se je z dodatnimi predlogi oblikovala tudi v 92. – 98. čl. sedanjega predloga Statuta.

Po dolgotrajni razpravi in usklajevanju samoupravnih interesov smo z delavci ZSD uspeli priti do faze predloga Statuta, ki je sprejemljiv za študente in delavce in bo resnično lahko pravna osnova za nadaljnje reševanje samoupravnih odnosov. Za sprejem Statuta manjka le še zadnja faza sprejemanja, to je REFERENDUM.

25. 10. 1978

ALU

OO ZSMS Akademije za likovno umetnost
Erjavčeva 23, LJUBLJANA
Datum: 1. 09. 1978

IZPITNI KOMISIJI

ZADEVA: PRISOTNOST DELEGATOV ŠTUDENTOV PRI DELU
IZPITNE KOMISIJE

Na zboru študentov in sestanku OO ZSMS ALU je bila v delovni program sprejeta tudi točka, ki nalaga članom ZSMS, da sodelujejo pri delu izpitne komisije kot opazovalci in sicer iz naslednjih razlogov:

– glede na veliko selekcijo kandidatov in na podlagi sodelovanja z drugimi akademijami oziroma njihovimi OO ZSMS smo prišli do zaključka, da je nujno potrebno seznanjati kandidate, ki so pripuščeni k sprejemnemu izpitu z: načinom dela in potekom dela izpitne komisije, z izdelki sprejetih kandidatov potom javne razstave izdelkov z utemeljitvijo sprejema;

Na ta način bi se:

1. povečala samokritičnost kandidatov, kar bi omogočalo boljše delovne pogoje kandidatom (prostor)
2. razvidna bi bila opravičenost sprejema kandidatov in
3. razstava bi omogočila bodočim kandidatom vpogled v kriterije za sprejem.

Te naše zahteve utemeljujemo na podlagi 53. člena, drugega odstavka in tretje alineje istega člena Zakona o visokem šolstvu, ki od VTDO zahteva izdelavo določil za sprejem kandidatov v študij in na podlagi 84. člena istega zakona, ki določa, da VTDO upravljajo delavci skupaj s študenti. O tem stališču sta bila na sestanku predsedstva OO ZSMS s predsedstvom UK ZSMS Ljubljana seznanjena predsednik UK ZSMS tov. Srečo Kolar in sekretar Ludvik Stepančič, ki sta našim stališčem in prizadevanjem izrazila polno podporo s posebnim poudarkom na uveljavljanju določil Zakona o visokem šolstvu, ki posebej poudarja sodelovanje delegatov študentov na enakopravni osnovi v življenju in delu visokošolske organizacije združenega dela. V tem razgovoru sta sodelovala tudi glavni in odgovorni urednik študentskega časopisa TRIBUNA, ki sta podprla naše zahteve in zahtevala poseben dopis o načinu dela izpitne komisije, vse to za objavo v eni izmed letošnjih števil tega študentskega glasila.

Zbor študentov in OOZSMS sta tudi že določila načelne delegate, ki lahko sodelujejo pri delu izpitne komisije in sicer:

– člani predsedstva OO ZSMS, predsedstvo zbora študentov in podpredsedniki svetov letnikov.

V pričakovanju ugodne rešitve naše zahteve vas tovariško pozdravljamo!

Predsednik OO ZSMS ALU
Zmago Modič

P.S: Za jasnejšo predstavbo objavljamo prošnjo študentov in odgovor izpitne komisije.

Zapisnik

izpitne komisije o sestanku s predstavniki študentov

Izpitna komisija je začela z delom dne 1. 9. 1978 ob 17. uri. Od OO ZSMS na ALU je prejela na mizo dopis z dne 1. 9. 1978 v zadevi prisotnosti delegatov študentov pri delu izpitne komisije.

Ker izpitna komisija ni bila pravočasno seznanjena z pobudo OO ZSMS, in ker je pred vrati čakala skupina predstavnikov študentov (Modič, Bensa, Kos, Marflak, Kumer, Grauf), ki so izrazili zahtevo po prisotnosti, je komisija odločila, da povabi vse predstavnike študentov na razgovor, ki je trajal 45 minut in na katerem so bila pojasnjena sledeča stališča:

1. Izpitna komisija je bila imenovana na seji PUS-a dne 2. 6. 1978 v skladu 92. členom statuta ALU, ki določa, da dekan imenuje petčlansko komisijo iz vrst učiteljev in sodelavcev za preverjanje umetniške nadarjenosti.

2. Ker v statutu, samoupravnih splošnih aktih ALU, niti v kakem drugem dokumentu ALU ni zapisan, dogovorjen ali sklenjen sporazum o drugačni sestavi izpitne komisije – tudi svet ALU do sedaj ni prejel takega predloga v razpravo, smatra komisija, da sama ni pristojna za spreminjanje sestave.

Predlaga pa, da OO ZSMS svojo vlogo obravnava na zboru študentov, sklepe pa predloži svetu ALU v razpravo. Prav tako bo PUS kot strokovno posvetovalno telo ALU na svoji prvi seji obravnaval vlogo OO ZSMS.

Na koncu je izpitna komisija izrazila predstavnikom študentov željo, da se v bodoče vsi taki problemi pravočasno načenjajo s samoupravnimi dogovori in sklepi po dogovorjeni samoupravni poti na osnovi določil in sklepov, zapisanih v samoupravnih splošnih aktih ALU in drugih sprejetih dokumentih.

Na ta način tudi ne bo prišlo do nepotrebnih nesporazumov, nejevolje in izgube časa, predvsem pa do negativnih posledic v odnosu med pedagoškimi delavci in študenti, ki iz tega izvirajo.

Izpitna komisija: dekan doc. Andrej Jemec, predsednik red. prof. Marija Pogačnik, član red. prof. Drago Tršar, član izred. prof. Janez Bernik, član doc. Metka Krašovec, član izred. prof. ing. arh. Jože Brumen, vodja izpitnega zapisnika

Diskusijski prispevek za okroglo mizo o študentski kulturi

Študentski kulturni center je bil ustanovljen v zgodnjih sedemdesetih letih kot organiziran poskus, da bi tako imenovana kontrakultura, protikultura tudi na Slovenskem prešla iz obdobja teorije in samo nasprotovanja elitni kulturi v obdobje dejanskega delovanja, dejanskega nujenja drugačnega, protimodela. Vsa leta nazaj se je SKUC z večjim ali manjšim uspehom trudil, da bi izbojeval boj – ne za samouveljavljanje – temveč boj za realizacijo tega svojega osnovnega programa, ki mu resnično na nobeni ravni ni mogoče očitati zaprtosti in samozadostnosti.

Osnovna volja SKUC-a temelji v spoznanju, da je tako imenovana institucionalizirana kultura v svojem bistvu elitistična in s tem samodejno tudi meščanska dediščina obdobja, ki bi ga bržkone vsi napredni tokovi v tej družbi želeli preseči. V tem svojem nasprotovanju do elitistične kulture – ki hoče biti reprezentant naroda, njegova svetinja in s tem obenem tudi njegov privilegiraneec – pa je SKUC moral in še vedno mora ostro nasprotovati teoretsko in praktično povsem nevzdržnim teorijam o amaterizmu kot o tisti novi, bolj „samoupravni“ ravni, ki naj bi bila postavljena ob bok elitni kulturi. Da bo vsa stvar že na svojem začetku docela jasna in razvidna: amaterizem je in bo ostal dragoceno področje delovanja in ima v našem kulturnem prostoru brez dvoma svojo specifično in pomembno vlogo. Velika zmota pa bi bila amaterizem, ljubiteljstvo, diletantstvo (v izvornem pomenu besede) postavljati kot dodatek institucionalnemu kompleksu kulturnega organizma. Takšna logika namreč že vnaprej pristaja na status quo in ga tudi sama legalizira. Študentski kulturni center ter vsi posamezniki in skupine, ki smo v njem ali okoli njega doslej sodelovali, pa smo vselej odločno nasprotovali prav takšnemu statusu quo. Nikoli nismo in ne bomo govorili o študentski kulturi kot o nekakšni določeni posebnosti, kot o rezervatu, ki naj bi v miru in z družbenopolitično ter denarno podporo obdeloval svoje zasebno kulturno polje. SKUC je na problematiko slovenske kulture skušal gledati celovito in obenem ob vsaki priložnosti znova prikazati svoje stališče do posameznih vprašanj. Današnji temeljni kulturni problem – podružbljanja kulture – si dandanes, žal, jemljejo v zakup najrazličnejše težnje, od elitistično-etatističnih preko poenostavljajoče vulgarizatorskih pa vse do najrazličnejših voluntaristično anaroidnih. V tej popolni teoretski in idejni zmedbi je konec koncev delo samo edini argument, ki izreka pravo resnico o tem in onem. Zato se SKUC nikdar ni skušal skrivati za Potemkinovimi vami bleščečih programskih špekulacij, s trkanjem na prsi razredne zavesti, politične pravovernosti in tako naprej. Verjeli smo in verjamemo, da bo o naši „ustreznosti“ ali „neustreznosti“ odločalo to, kar smo in bomo storili dejanskega.

ŠTUDENSKI KULTURNI CENTER

Seveda pa ne moremo mimo žalostne resnice, da je bila večina naših programov – naj so bili še tako konkretni in izdelani – deloma ali v celoti onemogočena že vnaprej zaradi SKUC-eve organizacijske in seveda finančne šibkosti. Nadejamo se, da se bo položaj SKUC-a z odprtjem novih prostorov – doslej smo bili brez njih – v korenu spremenil. Vsa teoretiziranja o odprtosti, o neposrednem vključevanju vsakega zainteresiranega posameznika v dejavnost SKUC-a bodo tako dobila možnost preizkušnje. Iz vsega povedanega sledi, da hoče SKUC iz svojih prostorov v stari Ljubljani ustvariti docela nov, drugačen prostor, kakršnega doslej pri nas še ni bilo. Ker se zavedamo, da smo samo posamezniki, ki v Študentskem kulturnem centru samo gostujemo, nočemo izdelati programov zaprtega tipa, po katerih bi se potem samodejno in vkalupljeno odvijala takšna ali drugačna dejavnost. Vse to bi namreč ne bilo nič drugega kot pristajanje na pravila igre, pristajanje na razparceliziranje slovenskega kulturnega prostora, kjer si glede na svojo finančno in politično moč različni organizmi režejo večje ali manjše kose kolača. Na podlagi svojih programskih zasnov, ki kulture ne ločujejo na več ali manj vredno, na elitno in na množično, temveč gledajo predvsem na to, da ustvarjalnim posameznikom in skupinam omogočijo realizacijo projektov, ki zaradi svoje specifičnosti in nevsklajeno s tradicionalnimi, uzakonjenimi oblikami drugod naletijo na gluha ušesa, na podlagi teh osnov torej, hoče SKUC v novih prostorih doseči čimširšo in intenzivnejšo stopnjo sodelovanja tako z družbenopolitičnimi organizacijami kot z vsakim posameznikom posebej. Nočemo, da bi novi prostori postali sveto mesto elitne študentske ali mladinske kulture, ki bi v tej logiki tekmovalo z drugimi institucionaliziranimi organizmi. SKUC skuša biti kritičen in odprt predvsem do samega sebe in hoče to voljo do odprtosti vsakokrat znova tudi preverjati. Radi bi dosegli, da bi se na čim več ravneh prebila klasična meščanska fronta med ustvarjalci in porabniki, med nastopajočimi in občinstvom med „umetnikom in publiko“. S takim ločevanjem se namreč perpetuiru odtujena buržoazna zavest, ki onemogoča tako eno kot drugo stran. Ničesar nima in ne more imeti vneprejšnje neodtujljive pravice, da je le sam sodnik svojega dela in da mu ustrezno s tem pripadajo samo pravice. V odtujenem svetu, ki nas obkroža, je po našem premalo samo formalno (in včasih formalizirano) sklicevanje na podružbljanje kulture, premalo le sklicevanje na samoupravne mehanizme, saj mi vsi, proizvajalci in neproizvajalci (ter s tem tudi naši družbenopolitični mehanizmi) živimo s hipoteko preteklosti na hrbtu – in v glavi. SKUC se zaveda vse svoje nezadostnosti in jo skuša preseči prav s tem, da brez posrednikov in cenzorjev v lastnih vrstah vsačomur ponuja možnost samorealizacije. Kolikor bolj bo ta možnost zaživela, toliko bolj bomo mehčali in razbijali odtujene odnose v tej družbi.

za SKUC

Jaša L. Zlobec

SKUC

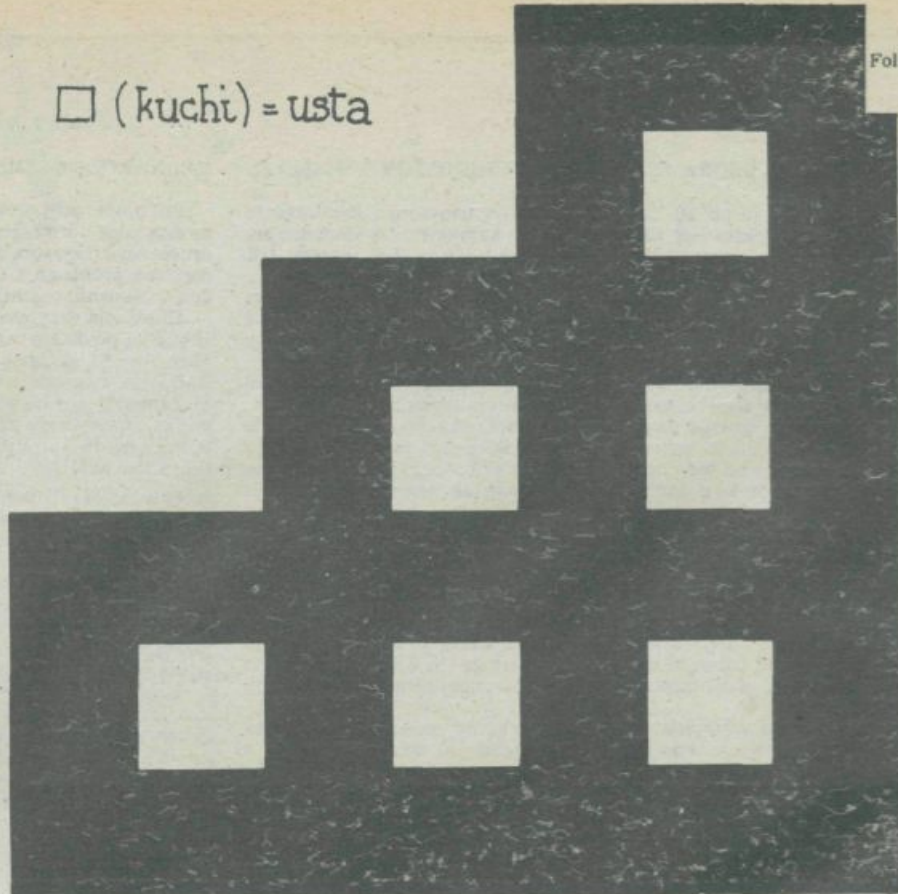
ZBIRALCI!

Če si želite, da vas kdo opsuje, pohabi, vam pljune v gobec...
Povežite se z družbo

D. Daligand & F. Guinochet
31 rue Duratin — 75018 Paris

Po naročilu dostavljamo tudi fotografije in magnetofonske trakove

□ (kuchi) = usta

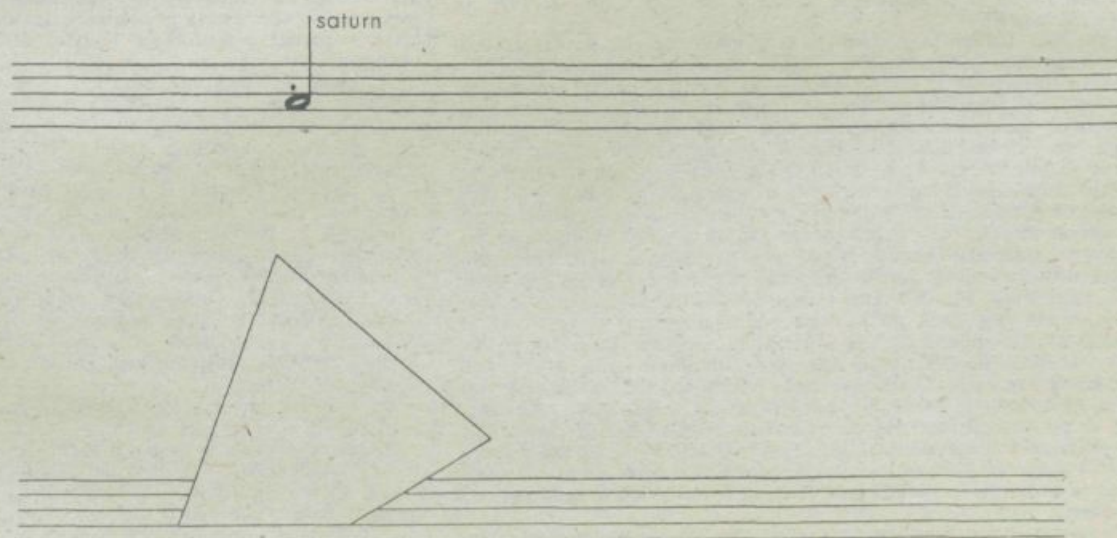
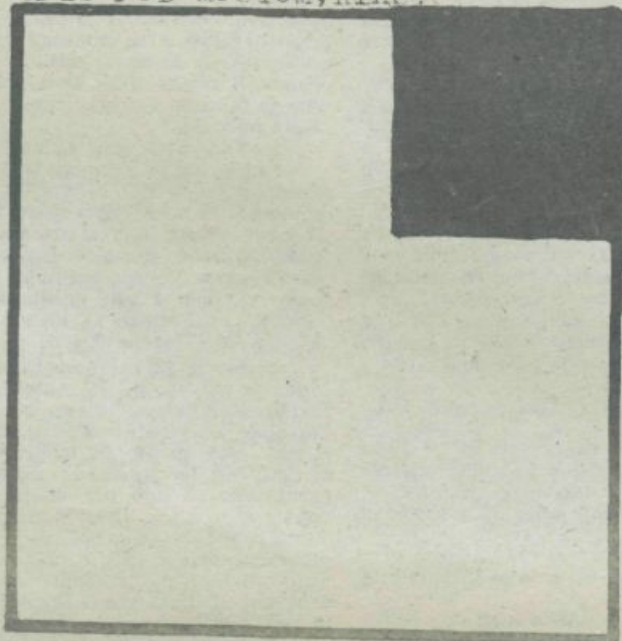
Fotie 130 : Op

POSLEDNJI TRENUTEK MARIE STUART

ssSSsekkk

SIŠ POD MOSTOM, KLAS!

H, Ti, Cl & P.

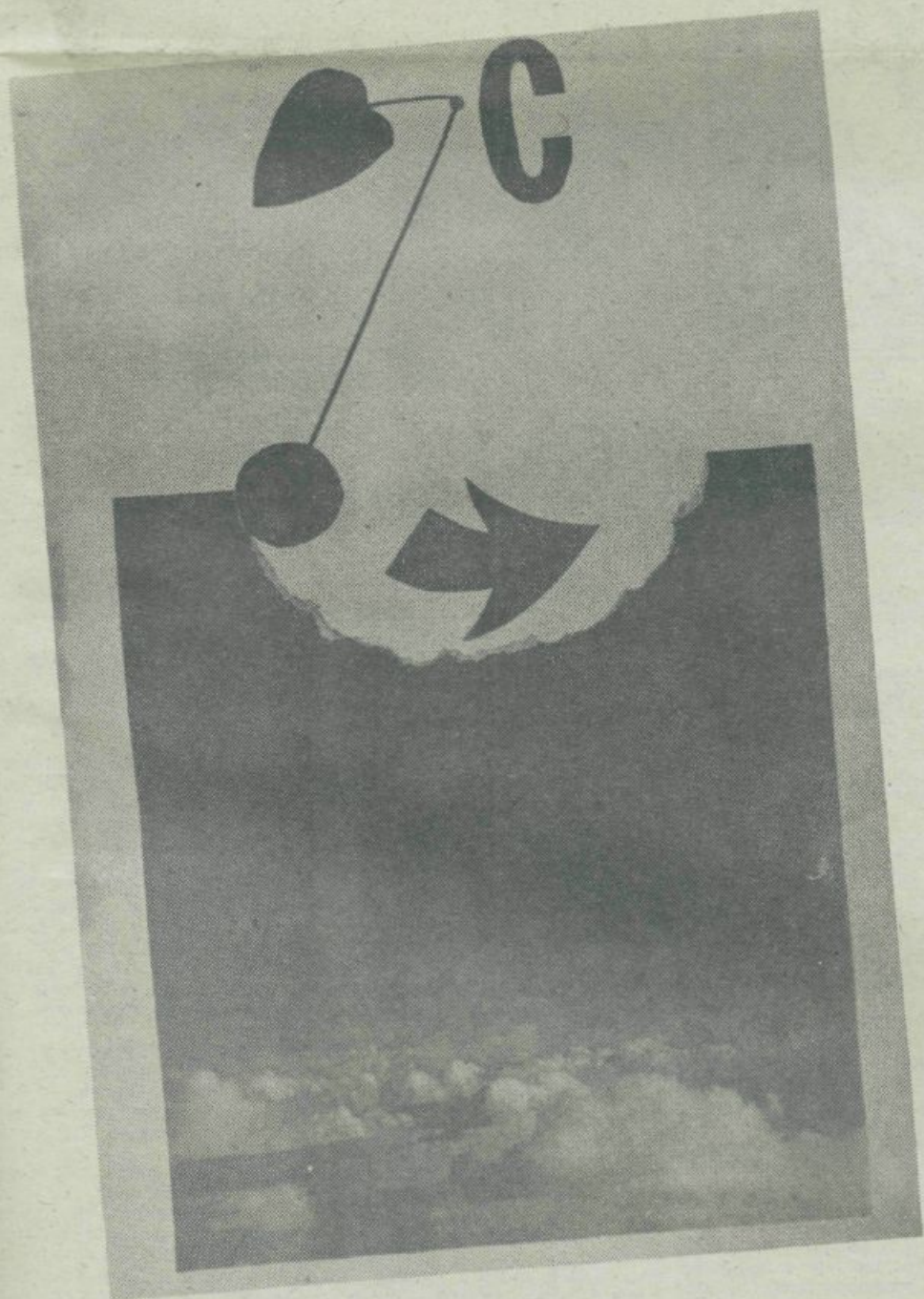
Aluminum - $\text{AlCl}_3 + 3\text{Na}$ or $\text{Al} + 3\text{NaCl}$

Stomach - Vasa Brevia

calls Tunica's

米 米 米

Pal & Nations
Toronto 2/12/77

Tribuna odpira tribuno o 'Kritiki sodobnega naravoslovja'. Najprej je tu članek A. Detele, katerega drugi del bo izšel v četrti številki. Uredništvo za naravoslovje poziva na sodelovanje!

Zablode znanstvene metode

V naslednjem eseju bom skušal analizirati sedanje stanje v naravoslovni raziskovalni dejavnosti. Bolj kot posamezna odkritja me zanima metoda dela, ki je bistvenega pomena za vsako človeško dejavnost. Ni težko ugotoviti dokaj žalostno stanje v današnji znanstveni metodi. To je v nasprotju z obče veljavnimi predstavami o velikem napredku sodobnega naravoslovja. Da bi ugotovil, kako je prišlo do teh zablod, da bi izluščil vsa ta protislovja, sem v prvem delu članka posegel nazaj v zgodovino, ki je vplivala na sedanjí čas. V drugem delu pa je podana analiza sedanjega trenutka. Glede nakazanega izhoda iz krize (vere v nov, lepši jutri) moram priznati, da je to tema, ki se razlikuje od ostalega teksta. Zato bi moral biti zadnji del članka pisan tudi v povsem drugačnem stilu, kar pa v okviru celotnega eseja ni bilo popolnoma mogoče.

Rad bi napisal nekaj o stvarih, o katerih se pri nas govori zelo malo. Poskušal bom osvetliti raziskovalno delo znanstvenikov in njihov vpliv na sodobno življenje, vendar bom to naredil s človeškega, ne pa z uradniškega stališča. To pa zato, ker me pri tem pisanju vodi globoka vera, da je kakršenkoli odnos med delovnimi ljudmi nesmiseln, če med njimi ni zaupanja. Kdor misli, da se zlorabi tega zaupanja ne da izogniti drugače, kot da se ljudje podrede birokratskemu stroju, ta pač ne verjame v napredek človeštva.

Pričujoči esej se bo opiral predvsem na dejstva, ki so v zvezi z naravoslovnimi raziskavami. Ta so mi najbolj znana; vendar mislim, da bo vsakdo našel določene posplošitve.

Da bi bolje razumeli sedanjost, je dobro, da na hitro preletimo pota raziskovanja in znanosti od izvorov v davni. Brez težav ugotovimo, da so kralji mogočnega drevesa, kateremu smo priča danes, obstajale že pred tisočletji, takorekoč ob nastanku človeka. Za primer lahko vzamemo konstrukcijo prvih koles za vprežni voz. To je bil izreden izum. Botrovali so mu stapa, konji, družba na tako visoki stopnji razvoja, da je bilo jasno čutili potrebo po hitrem prevozu... Vendar ti pogoji sami od sebe še niso napravili prvega kolesa. Zakaj?

Pred iznajdbo kolesa so tovore včasih kotalili po okroglih polenih, ki so jih podkotali podnje. Od teh preprostih izkušenj do kolesa pa je bilo treba napraviti kar dva koraka hkrati. 1. Zamislili so si ležaj, da poleno (tedaj že kolo) ni uhajalo in ostajalo zadaj za tovorom; 2. Ta ležaj je imel smisel le, če so polenu (kolesu) napravili obenem tudi os, tako da je bila v ležaju le tanka os kolesa, ne pa cela širina prvotnega polena. (Sicer bi trenje preprečilo, da bi se kolo sploh lahko vrtelo). En sam korak ne bi obrodil nobenih sadov, oba koraka hkrati pa so verjetno prej napravili v glavi kot z golim poskušanjem na srečo.

Vsakdo ve, da je za tako konstrukcijo v glavi bilo potrebno že dokaj razvito mišljenje. Ljudski genij je opazoval lesene predmete, ki jih je na pol izdelane videl pred sabo. V mislih je sestavljal vse mogoče kombinacije z njimi in poskušal... Kaj je poskušal? Tedaj ni vendar še ničesar vedel o kakem kolesu!

Gotovo je bolj ali manj jasno nekaj slutil. Dobro je moral poznati naravo predmetov okoli sebe: imel je občutek zanje. To pomeni, da so se njegove misli znale ujeti z vso mnogovrstnostjo stvari in pojavov, ki jih je poznal. Pa ne samo to; njegove misli so morale imeti še dodatno moč, da so se povezoval v organske tvorbe, ki so vedno znova razpadale in nastajale nove, vse dokler se ni formirala tista čudovita kombinacija kolesa...

Na začetku, ko je bila ideja še neizoblikovana, je vse bila samo nejasna slutnja, ki je iznajditelj kolesa ne bi znal opisati z besedami. Zato je bil v svojemu delu sam, dokler kolo ni bilo narejeno. Pri razmišljanju ga je vodila le notranja vera, nekaj takega kot vera v moč človekovega mišljenja in ljubezen do vreda živga, da je sam v sebi to mišljenje lahko vzgajal do popolnosti, ki je obrodila sadove.

Čisto na kratko bom poskusil na tem mestu predstaviti problem, ki ga bom kasneje še omenjal. Zbiranje prepričljivih izkustev iz sveta, ki ga zaznavamo s čutili, ter logično sklepanje na osnovi zbranih informacij sta gotovo dve pomembni prvini vsakega raziskovalnega mišljenja. Vendar samo to dvojje očitno še ne zadostuje za odkritje nečesa res novega, za uresničitev nečesa, kar je pravilica in nejasna slutnja...

NAELEKTRENA BRESKVA NA ŠAHOVNICI

Zal boj za svetovnega prvaka v šahu ni prinesel toliko popularnosti „kraljevski igri“, kot jo je parapsihologiji. Nekeč alegorija „igre življenja“ je postala danes polje kapitala, ki s svojimi lepljivimi profitarstskimi rokami premika figure in ljudi v industriji cenenih užikov in napihjenih senzacij. Tudi s šaha je kapital potegnil tancico romantike.

Slovenci smo se seveda tudi tokrat hoteli čimprej vključiti v „mednarodno“ dogajanje. Naši „paranovinarji“ so zagrabil za famo in že imamo časopise polne „dr“ Zuharjev in raznoraznih obskurnih znanosti.

Tribuna se je že večkrat obrnila ob pristojnost nekaterih novinarjev Nedeljskega, ki pripravljajo čtivo okoli 200.000 Slovincem, pa sami najbrž svojih „izdelkov“ ne berejo, saj bi se ob tem lahko le zgrozili.

Članek Marka Breskvarja v Nedeljskem (24. sept. 1978 „Skrivnostno dekle z Jadranskega magistrata“) je neposreden napad na zdravo pamet in prava hvalnica filistrski ideologiji... mogoče je pa le še nekaj za vsem! Njegov namen je le to, da človeka iz problemov vsakdanjega življenja prestavi v neko „parastvarnost“, kjer se stvari dogajajo po shirani logiki. Parapsihologija je po njegovi trditvi „nepriznana znanost, ki se ukvarja z nenavadnimi človeškimi sposobnostmi“, med katere prav gotovo spada tudi pisanje člankov o „skrivnostnih dekletih z jadranskih magistrat“. Ali gre tu za duhove ali za bogove? se sprašuje M.B. Prav gotovo za oboje, saj se takšni duhoviti članki v Nedeljskem seveda dobro honorirajo; denar pa je sveta vladar.

Le zakaj, se sprašujemo? M.B. pa odgovarja, da je to „parapsihološki zakon, ki iz miselne koncentracije pripelje do parapsihološkega rezultata“. Ta zakon naj bi bil biofizikalne (?) narave, po njem pa je stopnja poneumljanja bralca (oziroma višina honorarja) v prejem sorazmerju z traparijami, ki jih parapsihotik kvasi.

V poglavju o telepatiji, ki ima po M.B.-ju sodeč v „smrečji žlezi neposredno nad vrhom hrbtnice“, stresa avtor jezo na znanost, ki mu sposobnosti tega organa opreka. Lahko pa bi ji bil hvaležen, saj mu je odkrila vsaj funkcijo „smrečje žleze“ neposredno pod koncem hrbtnice. „Parapsihologije je znano, da gre za organ, ki je zmožen prejeti miselne informacije, jih preoblikovati in posredovati človeški zavesti... Kljub temu pa na uspeh poizkusa vplivajo drugi dejavniki, ki jih ne poznamo zaradi spontanosti pojavov.“ Le od kod dobiva sloviti psihotot vse te informacije? Sam nam odgovarja, da mu prihajajo „neodvisno od prostora in časa... iz nekega etra, kjer se vse nahaja“. Tja se najbrž postavimo „slektinezo ali psihokinezo“, ki je najpogostejše rezervirana za nadarjene medije, včasih pa se jo da razviti tudi z vajjo.

Kljub temu, da pridno vadimo, žal še vedno tavamo v temi. Morda pa potrebujemo okultistično zdravljenje? Izbiramo lahko med magnetičnim, umskim, duhovnim in eksperimentalnim. Najbolj učinkovito pa je seveda tisto z polaganjem rok.

V fizikalnem delu svojega spisa znameniti M.B. odkrije, da so miselni valovi elektromagnetne narave in da je njih valovna dolžina odvisna od vsebine misli. Kot pionir v tej vrsti raziskav je naš Marko že zasedel dolgovalno področje. Vsem, ki jih moti pri poslušanju radia Luksemburg, pa objublja, da se bo kmalu odselil. Potrebuje seveda le od svetlobe večjo hitrost, da bi to dosegel pa mu zaenkrat nesramno preprečujeta „relativistična, kaj šele klasična fizika“.

„Pomanjkljivost psihične vpliva je, da so za tuje miselne vibracije dovzetni le tisti, ki se strinjajo z mislijo“, se pritožuje M. B., a s pomočjo nekaterih temnih sil v naši družbi objublja te pomanjkljivosti kmalu odpraviti.

Nas je prepričal: „Več milijonov(!) poizkusov, ki jih je opravil Joseph Banks Rhine na volkodlakih, vampirjih in čarovnicah, nenavadne živali in nenaravni(!) pojavi, lebdenje v zraku, kontaktiranje z posmrtniki, razni klici in obiski duhov, njih materializacija in dematerializacija“ – vse to govori v prid uradnemu priznanju znanstvenih dosežkov M.B.-ja. Beremo, da ima fant že celo svojo šolo z skrivnostnim imenom „PeMaoGoT–psihotrotika“, kjer predava klasične veje parapsihologije, kot so telepatija, jasnoslišnost in telekineza. Predlagamo mu še ustanovitev praktikuma iz polaganja rok na krampe in motike.

V veliko veselje bi nam bilo, če bi namesto dekleta z jadranskega magistrata začel izginjati odgovorni urednik Nedeljskega. Sliši pa se, da se to občasno že dogaja, posebno tedaj, ko se odloča o objavi takšnih in podobnih spisov.

Članek Marka Breskvarja je pod vsakim nivojem. Vendar pa je sam avtor majhna riba. Pritaknil je pač vsako pero množici tistih, ki se na vse kriplje prizadevajo poneumiti slovenski narod.

KDO PA SO TISTI, KI JIM TO OMOGOČAJO?

uredništvo naravoslovcev

Opisani primer iz davnega časa nam lahko pokaže, da se mišljenje razvija tudi po zakonitostih, ki so dane človeku kot takemu, ne glede na zgodovinsko obdobje. Saj se da iznajdbo kolesa tudi z današnjimi pogledi nekoliko rekonstruirati. V človeku je neka zasnova, ki se ohranja, čeprav danes o njej še ne moremo dosti povedati. Vendar moramo verjeti vanjo, verjeti v to, da bomo dozorili in se uresničili.

Kasneje se je človek začel zavedati moči mišljenja na splošno, ne pa v zvezi s kakim določenim problemom, ki ga je prinašalo življenje. Govorili bi lahko o nekakšni osvoboditvi mišljenja. Tako so nekateri ljudje celo svoje življenje posvetili razmišljanju – postali so učenjaki. To je bilo možno zlasti v urejenih antičnih državah, ko je že prišlo do izrazite družbene diferenciacije. Ta je aristokratom omogočila, da so lahko nemoteno ustvarjali miselne zgradbe. Nekateri med njimi, ki so imeli smisel za eksaktnost in so ostajali na trdnih tleh izkustva, so se zelo približali današnjemu pojmovanju znanosti.

Ker je antika izredno vplivala na vso našo kasnejšo kulturo, bi si kazalo še kaj ogledati. Osvoboditev mišljenja, do katere je prišlo, je imela seveda dobre in slabe posledice. Dobra je bila verjetno ta, da so bili šele s tem dani pogoji za hitrejši razvoj človeške družbe v zadnjih nekaj tisočletjih. Tako se je lahko začelo razvijati tudi tisto, čemur danes rečemo znanost, to je načrtno in organizirano opazovanje, razmišljanje ter zapisovanje ugotovitev.

Pa je imela osvoboditev mišljenja tudi kakšne slabe posledice? Ali se je morda preveč osvobodilo, torej razvilo v taki smeri, da je deloma izgubilo stik z življenjem? Aristotelska logika po zdravi pameti preklada mrtve stvari in pojave. Je dober stroj za obravnavo sveta, ki ga zaznamo s čutili. Utegne pa biti zelo nevaren, če se njegovo delovanje začne odražati v človekovem življenju.

Kakorkoli že, tukaj in zdaj je prezgodaj, da bi kaj več napisali o tem. Pripomniti bi samo, da je v sicer zelo razvitih vzhodnih kulturah (Indija, Kitajska), razvoj ubral dokaj drugačna pota. Nikoli niso obravnavali stvari samih po sebi, odtrganih iz življenja in kozmične narave. Tako je bilo znanosti usojeno, da je začela rasti v Evropi.

V dobi, ki je pri nas sledila antiki, je bila Evropa pahnjena iz naivne antične urejenosti. Marsikaj starega je bilo razdejano; v obupu se ljudje raje niso več opirali na zemeljska izkustva. A kljub temu je težnja k miselnemu reševanju problemov ostala in zapeljala filozofe predvsem v dogmatsko postavljanje resnic. Ko se je družba nekoliko opomogla in je življenje spet začelo cveteti, pa se je z zatonom srednjega veka začela doba, v kateri je znanost doživela preporod, mogočen razvoj in slavo.

Ta razvoj je v zadnjih stoletjih potekal brez hudih kriz in bistvenih preobratov. Pa vendar so v pionirskih časih na začetku novega veka imeli raziskovalci precej drugačen odnos do svojega dela, kot ga imajo dananšnji znanstveniki. (Današnje prepričanje, da se znanost še vedno sonči v prvotni svežini in pionirskem poletu, postaja vse bolj utvara.)

Kot vemo, prvim začetnikom družba še ni bila naklonjena. V svojem delu so bili zelo osamljeni in pogosto so zaradi tega, čemur danes rečemo nerazumevanje okolice, preživeli velik del življenja v zelo težkih socialnih razmerah. Pa vendar so vzdržali in zmagali. Kaj jih je vzpodbujalo ves čas, ko niso še skoraj ničesar vedeli o svojih prihodnjih odkritjih; kaj jim je dajalo moč, da so tvegali skoraj nori spopad s konservativno okolico? Napak bi bilo, če bi jih skušali razumeti zgolj z današnjega stališča, saj je bilo takrat vendar čisto drugače. Bilo je novo jutro nekateri so se zbudili prej, nekateri pozneje. Ob zori je bilo še hladno, a kljub temu že dovolj svetlo, da je svet ležal odprt pred očmi: napisal si to, kar si videl, kar je bilo jasno in preprosto. Tako čudovito je bilo spet zaupati v človekove lastne sposobnosti, v darove, ki jih je dala narava. Raziskovalci so se počutili kot radovedni otroci v božjem vrtu. Bog je bil še vedno navzoč, a lahko so gledali nanj kot na varujočega očeta, ki skrbi, da jih ne bi mučili problemi, ki ne sodijo v ta vrt. Novoveškimi znanstvenikom je bila dana možnost, da so moč mišljenja preprosto uporabili za tolmačenje naravnih stvari in pojavov, a cena, ki so jo za to žrtvovali, je bila prejkone nekakšna nesamostojnost mišljenja – saj tudi „otroci v božjem vrtu“ niso samostojni.

Tako se je nadaljeval proces, ki se je v osnovi začel že nekaj tisočletij prej. Osvoboditev mišljenja je dosegla še višjo stopnjo kot v antiki. To lahko ugotovimo, če se vprašamo, na kaj se je v obeh zgodovinskih obdobjih mišljenje opiralo, oziroma, iz česa je izhajalo. V starem veku je bil „človek“ tisti najvišji ideal, h kateremu so težili tudi naravoslovci. (Narekuje sem postavil zato, ker je bila tedaj predstava o človeku seveda zelo nepopolna in naivna.

S tem spisom se začenja v prvi letošnji številki objavljen obračun Tribune z Dänikeni, Berlitzci, Kolčickimi, A. Cestniki in podobnimi. Naše možnosti so seveda majhne, lahko se celo zgodi, da naši napadi vzpodbudijo branje tovrstne literature.

Razkrinkajmo torej parapsihologe, paravremenarje in paramarsove, z osebnimi napadi, kot je ta, s tem, da bomo njihovim bralcem razložili njihovo zakulisno, dobičkarsko igro. Obenem pa z informacijami o dosežkih prave znanosti ustvarimo možnost bralcu, da se bo iz svojega suženjstva paranznanstveni literaturi zgradil kritičen duh.

Nihče ni več stal pred okencem študentskega servisa. Čakal je le še dolg seznam neodanih del. Pravi čas, da smo se lahko mirno pogovarjali z direktorjem Aco Kostičem in vodjo oddelka za zaposlovanje Rožo Šilčevo.

TRIBUNA: Študentski servis še danes ni organiziran v skladu z zakonom o združenem delu. Kaj je že urejeno in kje se je pravzaprav zataknilo?

Kostič: Akcija za konstruiranje SS poteka že četrto leto. Pravkar je v zadnji fazi in ko bo stvar razrešena, bo SS konstituiran v skladu z zakonom o združenem delu in z Zakonom o visokem šolstvu kot organizacija združenega dela posebnega družbenega pomena. SS bo imel dva ustanovitelja: UK ZSMS in univerzo. Obeha je zakonsko dovoljeno, da lahko ustanovita OZD za opravljanje začasnih in občasnih del mladih, ki se izobražujejo. Pooblastilo republiške skupnosti za zaposlovanje je že izdano, akcija pa se je zataknila pri izdaji ustreznega soglasja pri republiški izobraževalni skupnosti. Slednja je hotela razčistiti vprašanje, kdo bo servis financiral, če bo samostojna OZD, in vprašanje pravne oblike takšne organiziranosti. Pojavljala so se vprašanja, zakaj servis ne bi bil delovna skupnost ali zakaj se ne bi spojil s kakšno drugo delovno organizacijo. Po ZZZD je zadnji rok za konstituiranje 20. november. Do tega roka pa moramo razmetati še pravice in obveznosti med ustanoviteljema, potem je na vrsti še statut.

TRIBUNA: Bo to prineslo kakšne spremembe v politiki zaposlovanja?

Kostič: Načelo, da se bodo preko SS zaposlovali le tisti, ki imajo status študenta, bo nespremenjeno, čeprav bi sredstva prav gotovo potrebovali tudi drugi. SS je ustanova, ki omogoča študentom pridobivanje dodatnih sredstev; socialno vprašanje bi moralo biti rešeno z družbenim dogovorom o stipendiranju. Pa še ena ovira je pri tem. Če nekdo nima statusa študenta, potem mora delovna organizacija, pri kateri dela, zanj plačati vse prispevke iz delovnega razmerja. Tega pa niso pripravili plačati.

TRIBUNA: Zaposlovanja študentk na Gospodarskem razstavišču nimate v svojih rokah. Zakaj gre ravno to zaposlovanje mimo servisa?

Kostič: Servis je že pred štirimi leti stopil v stik z GR, vendar nismo dosegli, da bi nam prepustili zaposlovanje študentk kot hostes na raznih sejmih.

SILČEVA: Deloma so krive študentke same, ki na razstavišču hodijo od razstavljalca do razstavljalca in same iščejo zaposlitev. Nekaj pa smo vendarle dosegli. Za sejem elektronike smo jim pravočasno poslali obvestila, da naj pri nas naročajo hostese. To smo storili na podlagi kataloga razstavljalcev lanskega leta.

TRIBUNA: Deloma so torej krive študentke. Kaj pa Gospodarsko razstavišče?

SILČEVA: GR nam noče dati naslovov razstavljalcev, ker hoče imeti to zaposlovanje v svojih rokah. Večkrat pa želijo, da bi izplačilo šlo preko SS. Tu smo pa mi neizprosnji. Sprejeli smo sklep, da bodo preko servisa izplačani le tisti, ki smo jih mi napotili na delo. Nad temi imamo kontrolo in jih lahko pravno zastopamo, če se jim karkoli zgodi. Če se pa dekleta dogovorijo sama, potem smo nemočni. Na GR se jim lahko zgodi karkoli. Tega ne vemo točno, vendar se o tem ogromno govori. Če bi nam študentke zaupale in iskale delo le pri nas, bi GR in razstavljalce prisilili, da bi ponudbe pošiljali servisu.

Danes se na primer zdi smešno, da so antični raziskovalci pisali učene knjige, a obenem kot aristokrati zapostavljali ročno delo in eksperiment.) V novem veku pa se je godila velika sprememba: mišljenje se je nehale narcistično vračati k svojemu izvoru, k človeku. (Čeprav to ni edina oblika vračanja, verjetno pa nujno obstaja na zgodnji stopnji razvoja). Tako kot vsako živo bitje nekoč zapusti usmerjenost k sebi in se skuša transcendirati, je tudi človeška zavest na določeni stopnji razvoja skušala najti bolj resničen stik z okolico.

Znanstvena misel se je začela zelo eksaktno opirati zgolj na izkustva iz sveta, ki nas obkroža. V svoji metodi je dosegla skoraj matematično čistost in jasnost, čisto tudi veliko abstrakcijo. Na nekem omejenem področju človekovega delovanja, iz katerega se je kasneje razvilo jedro znanstvenega dela, so se znanstveniki naučili izgubljati: če je bilo v opazovanjih in razmišljanjih kaj meglenega, so se trudili naprej, da bi se stvari razjasnile. In če kljub vsem naporom do razjasnitve ni prišlo, so to dejstvo priznali. Naučili so se ceniti resnico, objektivno resnico, ki je postala najvišji ideal. Newton, fizik iz konca 17. stol., je na primer zapisal, da ne postavlja nobenih hipotez, temveč samo skuša razložiti dogajanje sveta, ki je enako z njegovo prisotnostjo ali brez nje. Značilen je tudi naslov njegove najbolj slavne knjige: Matematični temelji naravoslovnih ved.

Odpoved od težnje, da bi se misel vračala k svojemu rojstnemu kraju, je dala raziskovalcem polet, da so dokaj pogumno in jasno segali na neznana področja iz objektivnega sveta. Omenjene odpovedi pa mi gotovo ne bi smeli jemati kot beg iz rojstnega kraja. Pred nekaj stoletji najbrž ni bilo tako, saj vemo, da so takratni znanstveniki izredno verovali v človeka in sposobnosti njegovega razuma. Ta vera jim je bila popotnica na raziskovalnih „potovanjih“. In kazalo je, da v tej popotnici ni ničesar manjkalo.

Raziskovalci nisc kaj dosti razmišljali o sebi, o svojem odnosu do sveta in narave, o motivih za svoje delo, o odgovornosti za posledice svojega dela pred ljudmi. Saj na začetku o vsem tem tudi ni bilo potrebno razmišljati: rodil se je nov otrok, ki je silno hitro in prepričljivo rasel ter se razvijal. Kdo bi se tedaj mučil z vprašanji, če ima ta otrok nežen čut za vse živo, če je v svoji duši dovolj globok in miren, da bo razumel skrivnost sveta ter sebe in naslednike obvaroval pred pogubo? Bil je vendar čudežen otrok, z izrednim darom za opazovanje in utemeljeno sklepanje. Kdo ga ne bi poslal v najboljše šole, kdo ne bi verjel vanj?!

Tako so tekla prejšnja stoletja, ki so bila potrebna, da je ta otrok toliko zrasel, da je začel oddajati, ko je torej prišel v dobo, v kateri je treba za vse odgovarjati pred svetom.

Kakšno nepojmljivo moč skriva v sebi, so dolgo časa slutili le nekateri izobraženci. Saj so le redki imeli možnost priti z znanostjo v stik. Vzgojo in širši razgled so si lahko privoščili skoraj izključno le otroci iz „boljših družin“. Poleg tega se do nedavnega od znanosti ni dalo živeti, zato so se lahko z njo ukvarjali le v aristokratskih krogih. Potem pa se je začelo nekaj spreminjati...

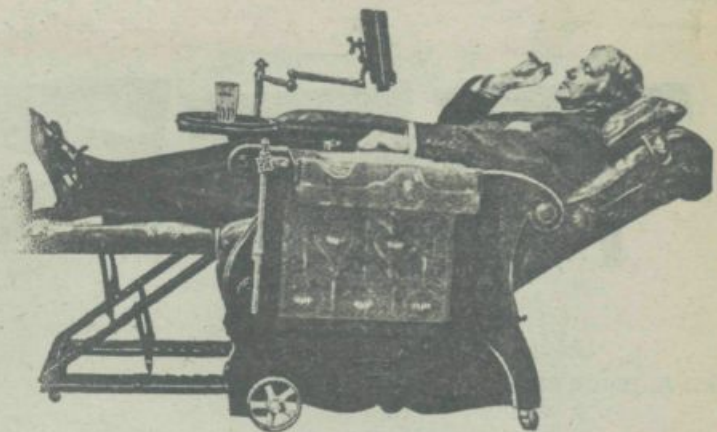
Na tem mestu je zadnji čas, da nehamo razpravljati samo o mišljenju znanstvenikov. To je, kot smo sproti videli, v svojem razvoju vsekakor zelo napredovalo. A v zadnjih dveh stoletjih je pač bolj važno nekaj drugega. Kako so rezultati tega napredka povratno vplivali na ljudske množice?

Kot kaže, odgovor na to vprašanje še ni popolnoma jasn. Tisti, ki pišejo o znanosti in ljudeh, navadno ne opazijo, da se je prav v zadnjem času nekaj spremenilo. Če je potrebno, znajo analizirati vzroke in posledice dogajanj v preteklosti, za novejša obdobja pa imajo pripravljen v glavnem samo slasospev vsem mogočim odkritjem, tehničnim izboljšavam in razvoju industrije. Povedo tudi, da je življenje danes dosti „lažje“. Izogibajo pa se da bi se spustili v obravnavo tega, kako je ta razvoj globlje vplival na življenje ljudi, torej na družbeno zavest.

Res je, imamo filozofe, imamo pesnike in pisatelje, ki pišejo o sedanjem času. Vendar na problem naravoslovnih znanosti gledajo od zunaj, medtem ko problem zelo specifično raste tudi od znotraj. Navadno ne poznajo raziskovalne eksaktnosti.

Torej bom poskusil nakazati, kje smo se danes pravzaprav znašli in kam še utegnemo priti. Ker nisem filozof, imam težave pri takem razpravljanju. Saj dobro vem, da ni dovolj, če nekdo le niza ugotovitve. Rad bi koga prepričal, da imajo ti stavki ozadje. Je način, ki sem si ga izbral, res dober? Poskusil bom tudi to, kajti videti moram, kakšen smisel imajo take polemike.

Andrej Detela

KOSTIČ: Pa tudi razstavljalci pravijo, da lahko dajo delo komur hočejo in da vzamejo tiste, ki jih poznajo.

TRIBUNA: Kaj ima od vsega tega GR?

Kostič: Ne vem.

SILČEVA: Težko bi rekla. Če jim je toliko do tega, da obdržijo takšno stanje, potem mora gotovo nekaj biti za tem.

Kostič: En vidik je mogoče v tem, da GR želi ustreči razstavljalcem. Trdijo, da razstavljalce hoče imeti določeno dekle, ker sicer drugo leto ne bo razstavljal. Predstavniki organizacij, ki pridejo na razstavišče, privatniško urejajo te zadeve po raznih zvezah. Ponavadi ni razprave o teh vprašanjih na nivojih uradnih zastopnikov razstavljalca in tistega, ki nudi razstavni prostor.

SILČEVA: Razstavljalce prav gotovo ne pride zaradi hostese, ne razstavlja hostes, ampak svoje izdelke in četudi bi dobil dekle, ki bi ga izbral SS, bi naslednje leto prav tako prišel na sejem. Je pa res, da nekatera dekleta želijo delati izključno kot hostese. Delni vzrok je v tem, da hočejo v čim krajšem času čimveč zaslužiti. Na sejmu delajo cel dan za 400 do 500 dinarjev. Za sejem mode pa so se dekleta hodila ponujati na razstavišče za 20 ali celo 15 dinarjev na uro. Tako poceni dela pa na SS sploh ni možno dobiti.

TRIBUNA: Tako se zdi, da bomo v Ljubljani še dolgo poslušali govorice, kako morajo biti hostese deklice za vse – od kuharic kave do priležnic zavaljenim poslovnim gospodom. Rešitev je bila delno nakazana. Poglejmo zdaj še, kako se v SS kaže uvajanje sprotnega študija.

SILČEVA: Zelo se pozna, saj imamo veliko služb odprtih. Študentje lahko sedaj delajo teden ali največ štirinajst dni. Trenutno imamo okrog 120 daljših služb, ki jih nihče ne vzame. Najbolje gredo enodneva dela in tista, ki so najbolj plačana.

Kostič: To pomeni, da sprotni študij tudi pozitivno vpliva na politiko zaposlovanja. Razmišljamo pa, kako bi delo preko SS okvalificirali kot obvezno študijsko prakso. Vzemimo primer, da študent arhitekture dela neko nalogo kot samostojen arhitekt. Zakaj bi moral potem še na obvezno prakso, kjer bo verjetno delal le kot navaden risar. Delo preko servisa bomo lahko tako okvalificirali šele, ko bo SS na novo konstituiran, ko bomo v tesnejšem stiku s fakultetami in po drugi strani z delovnimi organizacijami.

SILČEVA: Nekaterim ekonomistom smo letos že tako uredili obvezno prakso in videli smo, da gre brez problemov.

TRIBUNA: Kako je z zavarovanjem študentov pri delu, ki ga dobijo preko SS?

Kostič: Vsaka organizacija, ki zaposluje študenta za krajši čas, ga je po zakonu dolžna zavarovati za primer nesreče ali nezgode pri delu. Vendar nastopijo tu tehnične težave. Recimo, da delovna organizacija potrebuje študenta za nekaj ur, potem ni časa za sklepanje pogodbe in za zavarovanje. Razmišljamo, da bi na SS osnovali sklad, ki bi omogočal, da bi študenta avtomatsko zavarovali. Za to pa moramo dobiti pooblastila organizacij, ki naročajo študente pri nas. Na osnovi teh pooblastil bi jim potem lahko zaračunavali sredstva za ta sklad.

Franc MILOŠIČ

Tu spodaj vam predstavljamo uvodna teksta v razpravo o družbenih organizacijah in društvih, ki jo je organizirala UK ZŠMS Ljubljana dne 9. 10. 1978 ob 18. uri v mali dvorani študentskega naselja. Uvodna teksta razpravljata o „študentski in mladinski kulturi“, kajti v razpravi se je temu udu slovenske kulture namenilo posebno pozornost. Več o tem v eni prihodnjih števil.

MLADINSKA IN ŠTUDENTSKA KULTURA

Mladinska in študentska kultura sta sestavni del slovenske kulture, kar pomeni, da imajo mladinci in študenti tudi na tem področju le tiste posebne interese, ki izvirajo iz njihovega specifičnega položaja v naši družbi. Ta specifičen položaj je najbolj očiten ravno pri študentih (in deloma pri srednješolski mladini, a o tej tu ne bomo govorili) in se navadno kaže v tem, da vsaj del studentov živi življenje, ki ni tako neposredno povezano s problemi, s katerimi se srečuje ostala zaposlena mladina. To je nedvomno prednost in slabost. Študentova prednost je, da ni neposredno vključen v delitev dela, da ni neposredno odvisen (in seveda tudi ne more enakovredno vplivati) od vrste družbenih dogodkov, ki se kako vplivajo na zaposleno mladino, zaradi česar lahko študent iz določene razdalje opazuje ostalo prebivalstvo; študentova slabost izvira iz njegove prednosti: ker ni neposredno vključen v delitev dela, o tej delitvi, o tem delu in pogojih tega dela dostikrat tudi nima prave predstave, lahko bi rekli, mnogokrat zahteva nemogoče (čeprav je tudi to dostikrat družbeno in osebnostno koristno). Jasno je, da so tudi študenti, ki se še kako morajo zavedati svoje odvisnosti od družbe in jim lahko pripišemo večino lastnosti ostale mladine. Da se razumemo, tu ne gre za vrednostno oceno, marveč za opis nasprotja, ki je očiten in celo poudarjen tudi v študentski kulturi.

Po našem mnenju se v Sloveniji ravno v kulturi razkrivajo – čeprav tudi na posreden način – osrednja in globalna nasprotja naše družbe, pri čemer velja tudi, kot je bilo že nekoč zapisano, da se kultura vrine v tiste praznine, ki jih je družba pustila nezapolnjene. Sodimo, da je temu tako zaradi posebnega pomena, ki ga je kultura (in predvsem literatura) igrala v naši zgodovini, saj je bila osrednje področje, kjer se je v preteklosti izražala naša samobitnost, kjer pa je po drugi strani prišel na dan tudi naš specifičen zemljepisni položaj in naši zgodovinski pogoji: večji del našegodovine nas veže na zahodno Evropo, a istočasno smo del Jugoslavije. Nedvomno je tudi to razlog našega nepoznavanja jugoslovanske umetnosti. Jasno je, da tega nasprotja – in to je nasprotje – ne moremo premagati v nekaj desetletjih in tudi ni razloga, da bi ga premagali, vendar pa bi bilo potrebno oboje izenačiti, predvsem pa bi bilo potrebno, da se tega nasprotja zavemo.

Ta uvod je bil potreben za razlago sodobne slovenske mladinske kulture, posebno študentske, saj se tudi tu zakrito javlja isto nasprotje (in tu gre za nasprotja vrednot, tradicij, informiranja, sprejemanja in lastne identitete). To ne pomeni, da je ta odnos odnosa izključevanja, marveč le, da bi bilo potrebno kritično vrednotenje različnih vplivov. Zdi se, da iz tega nasprotja, oziroma iz tega vztrajanja le pri enem vplivu izvira tudi sedanji občutek umetniške praznine.

Študentska kultura je razdeljena na podoben način kot vsa slovenska kultura: na eni strani je umetnost, ali bolje, kultura v klasičnem pomenu besede, torej kultura (in niti ne predvsem umetnost), ki predvsem vzgaja, uči, informira, širi obzorje in navadno ponuja ali razvedrilo ali pa umik v ločene sfere večnega, lepega in idealnega. Kot vemo, so to predvsem opera, balet in precejšen del glasbe ali stripa in fima. Na drugi strani je umetnost – tu gre predvsem za literaturo in likovno umetnost ali vsaj njun del – ki hoče biti radikalno nova, hoče prekiniti s preteklim itd., torej točno tako kot novejša zahodnoevropska likovna in literarna tradicija. Seveda ima pri nas posebno vlogo literatura (čeprav jo že tudi izgublja), saj je ta pisana in kot vemo, je bila ravno pisana beseda bistvena za razvoj in obstoj slovenskega naroda. To pomeni, da je vsak odklon v literaturi mnogo hitreje zapažen in mnogo ostreje sankcioniran.

Večina te „radikalne“ umetnosti se neposredno navezuje na zahodnoevropske umetniške smeri, le da pri nas očitno izgubi tisto ostrino ali vsaj načelnost: čeprav govori o umetnosti kot „produkciji“ in kritizira kategorije kot so „lepota“, „ideali“, „vzvišeno“ ipd., se zdi, da pri nas tudi vsak tak radikalni ustvarjalec vseeno hoče veljati predvsem za umetnika, se pravi hoče ostati znotraj umetnosti in uživati nekatere privilegije, ki jih tak položaj nudi (in to nikakor ne v materialnem smislu), ali z drugimi besedami, v družbeni praksi pobja ravno vrednote ali protivrednote, s stališča katerih je nastopil.

Elemena
2930

Skušali bomo upoštevati obe veji kulture, se pravi tako tisto, ki jo bomo shematsko označili za „tradicionalno“, kot drugo, „radikalno“. Potrebni sta namreč obe (čeprav se navadno govori le o drugi), kajti zavedati se moramo, da umetnost ni le „visoka“ in „težka“, marveč tudi „prijetna“ in „poučna“; če to zanikamo, stojimo znova deloma na stališču elitne in „vzvišene“ kulture. Prva, in vidimo, da to velja tudi za del študentskih kulturnih organizacij, se ukvarja z glasbo, plesom ipd. in praviloma nikdar ni problematična; tvori sestavni del sprejete slovenske kulture, kjer se ne postavlja vprašanje o primernosti ali neprimernosti, marveč le o dobrem in slabem, kar pomeni, da so tu kriteriji vrednotenja relativno izdelani, ali če hočete, razmeroma lahko je ločiti „dobro“ od slabega“.

Z drugo vejo študentske kulture – ki tako kot drugod sovpadajo s likovno umetnostjo in literaturo v najširšem pomenu besede – ni tako. Tu se javljajo predvsem skrajnosti: ali imenitno ali „neumetniško“. Namenoma smo izbrali takšno alternativo: gre namreč zato, da se tu dejansko ne vzpostavlja isti vrednostni sistem, marveč gre za dva različna sistema: s stališča „radikalne“ umetnosti dilema ni več lepo in vzvišeno ter grdo in nizkotno, marveč dilema staro – novo, ali bolje: konservativno in „nekonvencionalno“, „revolucionarno“ itd. Seveda gre tudi tu za obliko „prevrednotenja vseh vrednot“, ki se javlja v evropski kulturi zadnjih sto let. Ravno zaradi tega pa je tudi mnogo težje ocenjevati to kulturo, umetnost ali to „vejo“ kulture, čeprav ti niti ne gre za kulturo v pomenu, ki je pri nas ustaljen: pri nas je kultura vedno le že sprejeta, saj so tu kriteriji nejasni in izvirajo iz drugih virov in drugih temeljev, predvsem pa še niso izdelani niti še niso sprejeti med družbene vrednote.

Tudi ta druga, ali kot jo nekateri imenujejo, „alternativna“ kultura, skuša vsaj delno doseči isto kot „tradicionalna“, pa če se tega zaveda ali ne: hoče biti sprejeta. Vendar noče biti sprejeta pri „vseh“ ali večini, marveč pri nekaterih, torej v ožjem krogu in ravno ta težnja ji tudi omogoča njen poseben družbeni položaj. Seveda je to tudi iskanje „novega“ itd., ki se šele preverja in so zato tu nujna ostra nasprotja (in v tem je tudi ena od njenih temeljnih vrednot), vendar pa se zadnje čase zdi, da ravno v tem „novem“ nastaja praznina, o kateri smo govorili zgoraj in ki sovzroča, da se skuša ta veja kulture vračati na izhodišča izpred desetih ali petnajstih let. Tudi to je „splošen“ pojav: doživljamo renesanso petdesetih in šestdesetih let, Presleya, zgodnjih Beatlov ipd., kar enakovredno velja za filme in literaturo.

Moramo pojasniti, da ne skušamo slovenske kulture enostavno navajati na zahodnoevropsko in jo razlagati kot njen podaljšek (čeprav je dostikrat tudi predvsem to); skušamo le povedati, da vračanje na naše ali tuje pretekle pozicije pomeni, vsaj kolikor lahko sodimo danes, slepo pot iskanja preživelih vrednot, ki so živele v svojem času in ki so danes lahko zanimive kot dokumenti preteklosti in pretekla umetnost, ne morejo pa postati nov umetniški višek. Ob vsem tem skušamo nakazati tudi možno pot (za katero pa se bo v bodočnosti morda izkazalo, da sploh nima pomembnih nosilcev) iz te sedanje praznine. Zdi se, da bi ta pot na neki način lahko tudi ukinila ostro nasprotje med avantgardno ali „radikalno“ umetnostjo in tradicionalno kulturo, ki danes obstaja tudi med študenti: gre namreč za to, da bi bilo morda smiselno poskusiti udejanjati umetnost, ki bi bila bolj specifično naša. (Takšni uspešni poskusi so bili že v šestdesetih letih in pri nekaterih mlajših avtorjih). Mislim, da so za to dani vsi bistveni pogoji, namreč tisti, ki preko nacionalne ekonomije omogočajo tudi nacionalno kulturo v drugačnem smislu kot je nastajala v stari Jugoslaviji, pred njo ali tudi v petdesetih in šestdesetih letih. Vendar pa je to predvsem stvar avtorjev in dejanskih del in manj spisov kot je tale; predvsem umetniška praksa bo dokazala ali ovrgla možnost takšne umetnosti, pri čemer pa ne smemo pozabiti – in to smo do sedaj praviloma pozabljali – da vsaka takšna umetniška praksa nujno zahteva tudi odgovarjajočo teorijo.

Ko govorimo o študentski kulturi ali sploh o kulturi, mnogokrat pozabljamo, da gre tu v bistvu za družben proces: posamezniki, skupine ali organizacije združujejo ljudi, ki jih določena ustvarjalna področja zanimajo, ki ta področja razvijajo in ki morajo nujno imeti tudi svojo publiko, da po eni strani pred družbo upravičijo svoj obstoj in po drugi strani – ki bi verjetno morala biti bolj poudarjena – da preko publike preverijo svoje delo. S tem prehajamo na bistven problem publike. Tudi študentska publika je v bistvu pasivna (in tu ne gre le za vzlike ali žvižganje, čeprav je tudi to aktivnost). To pasivnost bi enostavno lahko izrazili z odgovorom na klasično vprašanje: kaj sodiš o predstavi, delu itd., ki se navadno glasi – nisem strokovnjak, in v najboljsem primeru – bilo mi je všeč ali ni mi bilo všeč. Morda nekoliko pretiravamo; a vsekakor drži, da refleksija dela pri publiku navadno povsem manjka.

Povsem možno je, da je to le vprašanje umetnostne vzgoje, a sodim da ni le to. Mislim, da je to prej (tudi „vzgojitelj sam mora biti vzgojen“), in to velja predvsem za „alternativno“ kulturo, mnogokrat snobistično sprejemanje novega (čeprav ima tudi takšno sprejemanje svoje nedvomno pozitivne posledice) in to ravno z omenjenega stališča razumevanja umetnosti kot „svetega“, „vzvišenega“ in nezemeljskega. Mislim, da je to hudo narobe. Če hoče „radikalna“ umetnost ali „alternativna“ umetnost izgubiti ali nadomestiti svoje meščanske izvore (in ti nedvomno so, od bohemstva in rumenih telovnikov dalje), mora tudi ukiniti vzvišenost in poudarjeno genialnost samih ustvarjalcev, članov skupin itd., ki jih tako radi zavračamo, se pa istočasno ne zavedamo, da ravno te reproducira tudi „avantgarda“ v navedenem pomenu in njen vrednostni sistem. S tem bo morda tudi preseženo nasprotje, ki so ga praviloma doživljali vsi slovenski umetniki (spet predvsem pisatelji), kjer je stal na enem bregu intelektualca, ki je hotel drugačno, novo, ki ga je navdihoval „veliki svet“, na drugem bregu pa je stal slovenski kmet ali trgovec, ki je bil nedovzetan za radikalno nove ideje, saj so rušile tedanje osnovne pogoje njegovega obstoja. Pred petdesetimi ali stodvajsetimi leti je bila to nujna; danes ni več. Zato se zdi, da bi lahko ravno študentska kultura (čeprav je to danes dejansko neprimeren izraz, saj so njeni nosilci v najboljsem primeru „stari študenti“) kot del „mlajše“ slovenske kulture (in s tem res mislimo mlajšo) izvedla to nujno sintezo kulture, oziroma presegla tudi dilemo ali za mase ali za elito, to dilemo, ki je na mnogih drugih področjih družbenega življenja že bolj ali manj presežena. Ker ta dilema vsaj do sedaj v slovenski kulturi še ni ukinjena, to pomeni da dejansko ni presežena tudi na drugih področjih (tu govorimo o kulturi v najširšem pomenu besede) družbene zavesti, ali pa da je današnja „radikalna“ slovenska kultura ali umetnost ostala vsaj en korak za drugimi oblikami te zavesti in družbene prakse.

ALEŠ ERJAVEC

TEROR

ALI JE TEROR RESNIČNO RDEČ?

Vsako jutro, kmalu po šesti uri se ceste glavnega mesta Etiopije Adis Abebe napolnijo s korakajočimi odraslimi in otroki, ki so člani ljudske milice. Pri vajah se razlega žvižganje in kričanje v amharskem jeziku. To mesto je do skrajne mere militarizirano, toda eno od tistih, kjer ljudje (ogromno število), ki nosijo puške, niso obenem obvezno tudi pripadniki oboroženih sil. Le-ti sestavljajo različne oddelke ljudske milice, ki so poglne kvišku v štirih letih, od padca cesarja Haile Selassija v februarju leta 1974.

Na cestnih vogalih, pri hotelskih vzhodih, vratih ministrstev, celo na vsakem nadstropju v ministrstvih so oborožene straže. Pomoči po mestu križarijo oboroženi oddelki ljudske milice. Sindikalni uradnik se med svojim uradnikovanjem pogovarja s karabinko kalibernov v košu za papir; študentski vodja nosi pištolo v svojem hlačnem žepu. Čeprav v mestu ni cestnih blokad, pa vse tiste, ki zapuščajo mesto, ustavijo. Ljudje lahko nadaljujejo pot samo, če imajo posebno dovolilnico.

Najbolj viden konflikt v glavnem mestu, ni med Etiopijo in njenima sovražnikoma v Eritreji in na Ogadenu, ampak med vojaško vlado – Dergue z njenimi pristaši na eni strani in ilegalnimi nasprotnimi silami na drugi strani. Glavna med temi silami je revolucionarna stranka etiopskega ljudstva (RSEL). RSEL se od konca leta 1976 bojuje proti vojaški vladi z atentati na vladne uradnike. Trdi se, da je bilo ubitih od 350 do 400 ljudi in to predvsem civilisti. Med ubitimi so pomočnik župana, prvi predsednik in prvi blagajnik zveze delavskih sindikatov in množica drugih političnih aktivistov. ki so bili pristaši Dergue. Vlada in oboroženi civilni oddelki so na to odgovorili z ubijanjem in zapiranjem več tisoč ljudi, ki so bili osumljeni, da so pristaši RSEL.

RSEL poziva, da se takoj obnovi civilna ureditev, kar pa imajo vladni pristaši za nemogoče v tem obdobju: omenjeni pozivi RSEL, ki se je proglasila za marksistično-leninistično skupino, so v bistvu kontrarevolucionarni. „Čeprav Dergue ne more nadomestiti delavske stranke, je pa edina organizirana sila, ki je v tem obdobju sposobna predstavljati množico“ je izjavil član Provisional Office for Mass Organization (POMOA). „Če bi bili v tem trenutku nasprotniki Dergueja, bi to pomenilo, da se odločimo, da kontrarevolucija pridobiva na moči.“

V POMOA, ki je bila ustanovljena leta 1976 delujejo člani petih različnih civilnih političnih strank. Čeprav delujejo zaradi varnosti bolj tajno, so vse te grupe legalne in so del sestave Derguejeve „nacionalne demokratične revolucije“. Oboji, tako civilisti kot vojaški, trdijo, da bo v bližnji prihodnosti nova etiopska delavska stranka, na katero bo Dergue prenesel svojo oblast.

V nekem pogledu vzbuja pozornost odkritostnost uradnikov o tem, kar je bilo doseženo. Uradniki POMOA vztrajno trdijo, da še do sedaj stara struktura, ki jo imenujejo fevdalni bruhoazni sistem, ni bila razbita. V preteklih tednih se je začel boj za spremembo in za bolj trdna vladna ministrstva. Vsi trdijo, da bo sčasoma regularna armada nadomeščana z NOVO Rdečo armado.

Intervjuvali smo člana dergue. Povedal nam je, da so bile „desne“ in „marksistično-leninistične“ frakcije v samem Dergueju. Strategija civilne milice v POMOA se zdi povezava s katero menijo, da so progresivni vojaški. „Ko bodo množice skozi revolucionarno stranko prevzele oblast, tedaj ne bo več Dergueja,“ je zatrdil član POMOA.

Toda za oblaki poltajnih manevrov in eksplozivnega položaja v javnosti, ki označujejo tukajšnjo politiko, je lahko opaziti številne probleme. V največji od petih grup – vseetiopskem-socialističnem gibanju (Meison) – je prišlo v lanskem polletju (1977) do razkola: vsi-njeni vodje in približno dve tretjini članov so odšli v opozicijo. Čeprav je bila grupa Meison prej v ospredju boja proti RSEL, pa sedaj – po vladni zahtevi o njeni ukinitvi – (mogoče zaradi precejevanja slabosti Dergueja v zvezi z somalsko okupacijo Ogadenu) poziva na obnovo civilne ureditve.

Večina voditeljev grupe Meison je bila kmalu aretirana. Njen glavni ideolog Haide Fida – v Franciji izšolan marksist – ki je bil poprej najbolj vpliven civilist v režimu, je sedaj v centralni ječi. Usoda Fida in njegovih zaprtih tovarišev je neznana kljub prizadevanju Rusov in Kubancev, da bi vlada ublažila tako ravnanje. Tudi skupen trud komunističnih in prijateljskih arabskih skupin je imel majhen učinek. Samo majhna frakcija Meisona je ostala v vladi. Znana je pod imenom Rdeča bakla.

Najmočnejša politična stranka je sedaj Sedde ali Revolucionarni plamen. To mešano telo vsebuje veliko število armadnih oficirjev. Verjeti je, da jo bo lahko obvladoval major Legassie Affaw; je član Dergue in je prisostvoval trimesečnemu tečaju političnega urjenja v Sovjetski zvezi. Neki izkušen tuji komunist je vidno zaskrbljen zaradi tega: „Ne smejo narediti tega, kar so naredili Somalci – namreč enostavno prenesti vladajočo armadne oficirje v centralni komite nove stranke. Kajti trajalo bo nekaj časa, da bodo našli pravišno stranko. Če bi jutri zjutraj oznanili, da so to storili, bi bil skrajneje vznemirljen.“

Medtem je režim sprožil politično gonjo, ki jo imenujejo „rdeči teror“ proti nasprotnikom – resničnim in namišljenim. V šestih tednih od sredine decembra do konca januarja (1978) je bilo po ocenah pobitih od 500 do 1000 ljudi. Zidovi vseh ulic v Adis Abebi in mest na podeželju so prekriti z rdečimi, modrimi in zelenimi plakati z trdno parolo: „Stopnjajte rdeči teror.“

Z obotavljajočo odkritostjo so trije člani POMOA, sedeč na odru v dvorani prejšnje senatne skupščine in pod 12 ft. krat 12 ft. (približno 3,6 mkrat 3,6 m) velikim, z zaveso prekritim portretom Haile Selassija, opravičevali kampanjo rdečega terorja pred stotimi tujimi novinarji. „Prebivalci Adis Abebe niso mogli varno odhajati na delo ali poslati svojih otrok v šolo,“ je rekel eden izmed njih. „Ker smo bili do grla siti tega, smo se začeli pogovarjati, kaj je treba storiti. Masovne organizacije so se odločile, da z orožjem v roki premagajo svoje sovražnike. Teror potrebujemo, da nadzorujemo glavno mesto. Mogoče ima teror slab prizvok, toda to je opravičljiv teror. Je rezultat razrednega boja.“

Kljub zatiravanju POMOA da: „množice poznajo njihove lastne prijatelje in sovražnike (človeka aretirajo, samo če so ga identifikirali)“, obstaja majhen sum, da je gonja sčasoma dobila zelo brutalno in nekontrolirano obliko. Neki preveč vneti lokalni vladni varnostni oficir je bil ustavljen šele tedaj, ko je hotel ubiti strica šefa Dergue – Mengistuja. Po drugi strani je zunanja oblika te kampanje, kot tudi mnogo drugega v glavnem mestu, presenetljiva zato, ker so civilne skupine tiste, ki prevzemajo iniciativo.

Najbolj množične organizacije v urbanih področjih so lokalna vladna združenja, ki se imenujejo kebele (odbor po amharsko). V kaos, ki je sledil padcu cesarskega režima in zaradi vojne v Eritreji in na Ogadenu, so ti odbori dobili čvrsto oblast. Ljudske odbore – v vsej deželi jih je 1800 in 289 v glavnem mestu – sestavlja 15.000 komitejev. Vsi so voljeni, torej odgovorni lokalnemu prebivalstvu. Njihova odgovornost sega v širok krog varnostnih, sodniških, stanovanjskih in socialnih zadev. Na lokalni ravni je to precejšnja razširitev oblasti na njene resnične lastnike.

Stara organizacija delavskega sindikata, ki je bila ustanovljena v šestdesetih letih, je bila uničena, čeprav je vpeljan z vladnim delovanjem nov, vseetiopski delavski sindikat s 350.000 člani. Novo etiopsko žensko združenje je bilo ustanovljeno kot veja ljudskih odborov (kebele). Ženska sekcija organizacije kmetov je bila ustanovljena poleg ženske milice. Glavni poudarek je pri tem na mobilizaciji žensk za vojne namene, ne pa spremembi njihovega socialnega položaja. Prostitucija ostaja masovni pojav v Adis Ababi, Zupan dr. Alemu Ababe nam je povedal, da se v več kot dvomilijonskem prebivalstvu preživlja s prostitucijo čez 100.000 ljudi in da režim do sedaj ni skoraj nič ukrepal, da bi to izkoreninil.

Na podeželju, kjer je agrarna reforma leta 1975 ukinila privatno zemljiško posest in omejila posest zemlje na 25 akrov (približno 10 hektarjev), je vlada ustanovila 25.000 kmečkih organizacij med 25 milijoni kmetijskih Etiopcev. Tukaj je ponovno znaten del resnične oblasti zvezan s temi združenji – kjer namreč resnično obstajajo – in poročila kažejo da se je pridelovanje precej zmanjšalo in da so dohodki od poljedeljstva precej padli, odkar je bila izvedena agrarna reforma. Problem ostaja po eni strani zaradi tržnih odnosov, ki so jih ustvarili izginuli zemljiški posestniki in trgovci, ter zaradi pravkar formiranega novega državnega tržnega sistema. V sami Adis Abebi je veliko pomanjkanje hrane; zdi se, da je hrane dovolj, toda dolge vrste so zunaj zelenjavnih trgovin. Kebele (ljudski odbori) so skušali vpeljati novo kontrolo cen trgovini na drobno.

Najbolj eksplozivno sporno vprašanje v Etiopiji je seveda nacionalno vprašanje. V deželi obstaja 42 jezikov in najmanj pet različnih vojn se razvija proti vladi v Adis Abebi. Dergue je obljubil neke vrste krajevne avtonomije za narode, da bi se končala imperialistična jezikovna in verska diskriminacija, toda večinoma le megleno, o tem, kakšno obliko naj bi imela ta regionalna avtonomija. Določeno pa je bilo, da se odkloni odcepitve. Plakati v Adis Abebi pozivajo prebivalstvo k boju za obrambo „revolucionarne domovine“ proti tujim „napadalcem“. V poenostavljenem jeziku grupe POMOA so Somalci in Eritrejci odpravljani kot „fevdalci“ in „reakcionarji“.

Ce ne bo Dergue našel politične rešitve nacionalnega vprašanja bodo razvečeni vojaški problemi oslabil vsi ljudski dinamiko, ki se je sprožila ob padcu cesarske države.

Zmaga Etiopije na Ogadenu bo dala režimu možnost za brezkompromisnost ali pa za pomiritev. Njegova odločitve je lahko odločila pri določitvi nadaljnje usode etiopske revolucije.

Mengistu pričakuje, da mu bodo Kubanci pomagali osvojiti Eritrejo vsaj tako, kot so zdobili somalsko okupacijo v ogadenski puščavi. Toda ti dve situaciji sta za havansko vlado zelo različni. Somalija je namreč vdrla v Ogaden, toda vodeče eritrejske sile so marksistično-leninistična gverila. Mnogi izmed njih so bili na Kubi, kjer so se urili, ko so začeli svoj boj proti cesarju Haile Selassiju. Sovjetska zveza, ki je menda založila Derguejevo samozvano marksistično-leninistično državo z orožjem in drugimi vojaškimi potrebščinami v vrednosti milijarde dolarjev, stalno napada „eritrejske separatiste“. Toda Kubanci pozivajo na politično rešitev konflikta. Kot v odgovor, po eni strani močnemu pritisku nevtrščenih držav (sestank v Havani) in po drugi strani zaradi zahodnih komunističnih partij, so se Kubanci uprli Mengistejevemu pozivu na pomoč.

V mnogočem so Kubanci v mišljenju bližji skupini Meison, ki je prišla prejšnje poletje v navzkrižje z Derguejem. Skupina Meison je nasprotovala masovni vojaški mobilizaciji dokazujoč, da je bil najpomembnejši boj za vzpostavitev socializma in za ustanovitev avantgardne stranke, ki bi nadomestila Dergue.

Dergue je 27. maja odstranil celotno vodstvo federacije delavskega sindikata z obtožbo, da se je v vodstvo infiltrirala skupina Meison. S tem je bila skupina Meison tudi prvič javno obtožena za „izdajo revolucije“. V naslednjih dneh je podpolkovnik Mengistu silovito napadel „nove desničarje, ki odstopajo od revolucije“. Če so poročila iz Etiopije točna, potem so lahko tarča tega izbruha člani Dergueja, za katere se misli, da so pristaši stališč skupine Meison. V preteklosti je Mengistu reagiral na nesoglasja z ubijanjem svojih nasprotnikov. Toda če bo to delal tudi sedaj, lahko izzove Kubance, da le-ti umaknejo svojo pomoč.

(Podpolkovnik Mengistu Haile Mariam si ogleduje Golgoto Etiopcev tudi skozi okna svojega rdečega mercedesa 600. Le-tega so „nacionalizirali“ cesarju Selassiju – op. prev.)

prevod iz „Seven Days“
št. 3 in št. II 1978
prevedel K. B.

ZSR

ZAPISI S POTI (2)

Bilo je v Irkutsku, pravilicnem mestecu umetelno okrašenih lesenih hiš, katerih ljubko izrezljana okenca so burila mojo domišljijo. Zamišljala sem si, da se bodo v trenutku na široko razprla, skozi nje bo pogledal zgubani obraz babe Jage in važno naznanil: „Ne, deklica draga, na to vprašanje ti ne morem odgovoriti; vendar ne bodi žalostna – imam namreč starejšo sestro, ki je pametnejša od mene... Glas iz stare ruske bajke je izgubil bitko v tekmi s hrupom vsakdanjega življenja. V primeri z našim je le ta skoraj tišina. Avtomobilski promet ni gost, pešci še lahko dihaajo, še zmeraj ima, že prigovorno široka, ruska duša dovolj prostora. V Irkutsku ne doživim ponovno vtisa velike množice ljudi iz Moskve, prej v tebi zaživi podoba velike vaške skupnosti. Morda so k temu občutku prispevali predvsem ljudje, kajti Irkutsk še malo ni vas, razen če tudi Ljubljano prištevate med to vrsto urbanističnih opredelitev. Ljudje so tisto glavno, vendar tega vtisa ne dobiš v Moskvi. Dobila sem ga na srečanju z irkutskimi komsomolci. Bilo je v domu pionirjev, velikem dvorcu s stolpiči na oglih, ki je spet kot iz pravljice. Ker sem hotela prej še obiskati irkutsko knjižarno, sem si najprej za vsak primer natančno ogledala zemljevid v hotelski sprejemnici. Šele ko sem si dobro vtisnila v spomin kraj, kjer naj bi se dobili, sem odšla na potep po večernem mestu. Ob dogovorjeni uri sem stopila v dvor. Nikogar od naših še ni bilo, vratarica pa me je nekam čudno opazovala. Da bi prekinila morečo tišino, sem jo v svoji slovenski ruščini povprašala, če sem prišla na pravi kraj za srečanje z rusko mladino. Ženska ni vedela za nobeno srečanje in po kratkem, toda burnem odkritju sem že bila zunaj. Odšla sem prostovoljno, za še en prisrčen stik z ruskim uradnikom pa se moram zahvaliti zelo veliki podobnosti med domom pionirjev in domom rezervnih oficirjev. Kasneje sem z majhno zamudo prispela na pravi kraj. Da pa spet ne bi postala žrtev zmoti, sem se naredila naivno in zaprosila dva pred poslopjem stoječa fanta, naj me odpeljeta na želeni naslov. Moja „naivnost“ sta vzela zares in sta me povabila, naj grem z njima – ampak ne noter. Položaj so rešila dekleta – naše gostiteljice, ki so me prijazno sprejele pod svoje okrilje. Odpeljale so me v improvizirano garderobo, kamor sta takoj nato pricapljala tudi „grešnika“. Dekleta so jima najbrž napela kozjih molitvic, kajti obnašala sta se po vseh pravilih: pomagala sta mi sleči plašč in nato smo vsi skupaj zarotniško se muzajoč vstopili. Prostor je bil zakajen z zmešanim dimom jugoslovanskih in ruskih cigaret, v njem je posedala skupina prijateljsko si naklonjenih ljudi. Po mizah, razporejenih v obliki podkve, so bili naloženi sendviči (dva kosa navadnega črnega kruha in kosček salame, ki smo jo krstili za „ljubljsko“) in irkutski bonboni (velike karamele v papirčkih z irkutskim grbom) in na koncu tisto (vsaj zame) najboljšo: drobna toda sočna sibirskajabotka. Prišla sem ravno prav za zdravico. Najprej so nazdravili gostitelji – v ruščini, potem pa jim je v jugoslovanskem imenu dobre želje vrnil naš učitelj iz okolice Beograda, ki smo ga izbrali za takšne priložnosti zaradi njegovega močnega glasu, stalno nasmejanega obraza in (po mojem mnenju je ravno to dokončno odločilo v njegovo korist) ker je lahko popil največ vodke med vsemi, ne da bi se pri tem (nespodobno) opil. Sicer pa pri ostalih iz skupine tudi ni bilo opaziti želje za to. V naši skupini niso bili predvsem mladi, kakor bi se pričakovalo pri potnikih Biroja za mednarodno razmeru omladine i studenata. Naša sestava: dva zakonska upokojska para, dva mlajša zakonska para, oče z mladoletnim sinom, trije samci, brat in sestra, oba gimnazijca in na koncu tudi tri študentke – je obljubljal bolj malo možnosti za navezavo stikov na neki resnejši ravni. Posebno še zaradi tega, ker je bila na takih srečanjih navzoča vselej manjšina skupine; druga večja polovica preprosto ni prihajala. Ljudje so pač imeli svoje razloge. Par dveh intelektualcev je na ta način zavračal rusko propagando oz. indoktrinacijo. Razlogi drugih so bili zelo preprosti – v večernih urah so cveteli „posli“. Ker so „srednja leta“ zatajila, sta na plano stopili najstarejša in najmlajša generacija. Oba penzionista sta plesala med mladimi do konca in prav nič nista prizanašala svojim starim nogam. Zakaj bi tudi jim? Imela sta mlado srce. Ko trdim, da ni prišlo do resnejših stikov, seveda ne odrekam veljave menjavi naslovov drobnih spominkov, družabnosti sploh. Morda nam je pogovor z našimi novimi znanci dal še marsikaj vrednejšega od navidez vsakdanjih stvari, o katerih smo si pripovedovali. Dekleta so želela vedeti vse o modi v Jugoslaviji: kakšno obleko nosimo, kako visoke so pete na čevljih, kako se ličimo, kateri ansambli so moderni. Ta vprašanja se v socializmu navadno poimenujejo malomeščanska in naj bi kazala na precejšnjo usidranost potrošniške miselnosti. Če pa jih slišiš iz ust sovjetskega človeka, kažejo na določen premik – in to ne negativen. Kazati kako očitno zanimanje za jugoslovansko razmere, pa čeprav le za modne tokove, bi v določenem prostoru in času pomenilo, da pri takem človeku politična zavest ni zrela, hkrati pa bi to njegovo stališče pomenilo tudi bolj konkreten sum – slej ko prej bi se organi za notranje zadeve začeli zanimati za njegova stališča v zvezi z dogodki iz l. 1948. Če govorim o določenem prostoru in času, mislim na sedanjo Moskvo. Moskva deluje hladno, birokratsko „linijsko“. Mladi, s katerim sem govorila na srečanju v Moskvi, so bili povsem naučeni, kako morajo govoriti. Pogovor je tekel v obliki postavljanja mehaničnih vprašanj: Kako ti je ime? Kako ti je všeč naše mesto? Si prvič pri nas? Potem se izmenjavajo nasmeški in se vlijudno postreže v prospekti. V Moskvi smo na plesu zares uživali samo gostje med seboj in pa sproščeni folklorni umetniki nekega laponskega plemena, ki so nam predstavili svojo tradicijo v plesu in petju ob spremljavi narodnega instrumenta. Organizatorji te brezhibne predstave se niso zabavali skupaj z nami. Predsednik komsomolske organizacije je togo stal ob strani in se le zaradi pravil lepega vedenja za nekaj hipov pridružil naši razgreti skupini. Vendar pa ni bil s srcem zraven, zakaj njegovi gibi so bili odsekani, nesproščeni, obraz zaskrbljen, napet; kakšna pa je bila njegova notranjost?

Razpetost med politično zavezanostjo in lastnim mišljenjem? Ne drammatizirajmo stvari. Dejstvo je, da ga niti prijazno povabilo na ples ni moglo odtegniti od njegove funkcijarske vzvišenosti. Sicer pa, zakaj bi poskušali? Nimamo te pravice. Ne potrebujemo misijonarstva in nasilne agitacije, saj smo odprta država. V Irkutsku smo se lahko naučili dokajšnje sproščenosti naših gostiteljev. Tokrat smo plesali vsi, Rusi so nas naučili svoj ples v krogu, dekleta pa so hotela v zameno „disco“ ples. Pokazali smo jim „bump“, in tisto, kar mi označujemo kot „širjenje zahodne miselnosti“ naj bi s tem odpljusnilo tudi njihove, visoko obzidane obale. Naj bi jim odrekli? Le zakaj? Osebnostno mislim, da je boljša pot soočanja in ne izolacije. Utemeljim naj s konkretnim primerom: najstnik, ki je povpraševal po „jeansu“, je strašno zagrenjeno govoril o svoji domovini: Pri nas se nič ne dobi, ne žvečlino, ne obleka za mlade, še šampona nimamo! Malo je pretiraval, saj imajo vse to, seveda pa ne po okusu mladih. Toda temeljno vprašanje ostane – ali lahko imamo te mlade za malomeščane? Mislim, da ne. Da se človek lahko uvrsti v ta ali oni predalček, mora imeti možnost svobodne izbire, z drugimi besedami: če bi mladi v SZ imeli na razpolago različno blago, bi lahko občudovali privržence „liniji“ in omalovaževali kapitalistične izgubljenice. Veliko mladim, ki sem jih spoznala, pa ni ne to, ne ono. Navadni ljudje so, polni radosti in ponosa. Mlada delavka mi je strašno prizadevno razkazala svoje mesto, še posebej navdušeno pa mi je govorila o „svoji“ tovarni, v kateri je zaposlena. Prostdušno, toda prav nič zagrenjeno je povedala, da se nikjer ne dobijo šminke, ki so sedaj moderne t. j. v oranžnem in živo rdečem tonu. Tudi se ni čutila prav nič v ponižujočem položaju, ko je prejela vrečko z nekaj kozmetike, katero smo „zložile skupaj“ slovenske študentke. Saj ni govorila z namenom, da bo kaj izprosila. Postale smo si blizu že prej, krepak objem in poljub ob poslavljanju ni bil nobena formalna vlijudnost. Odšla je v irkutsko noč, za njo pa so se od hotelske stene odlepili trije fantje, stari okoli šestnajst let, ki so že celo popoldne oprežujoče postopali pred hotelom in nadlegovali goste. Zatem se je iz teme zaslišalo prerekanje in prijateljičin glas, ki je odločno zavračal „jastrebe“: „Ne, ne prodam, pojdite stran nočem, dajte mi mir!“ Glasovi so potihnil z oddaljajočimi se koraki. Ostala sem sama s seboj, nekoliko zmagoslavno (zaradi „dobrega dela“) in hkrati osramočeno (koliko odvečne šare še imam in jo še kar naprej kopičim). Če že govorimo o potrošništvu, začnimo najprej pri sebi. Samokritika je pomagala. Spet sem bila skoraj brez napak in naslednji dan se nisem mogla premagati, da si ne bi kupila (nepotrebne!) stvari, ki sem si je pozelela. Duševna dilema prejšnjega dne me je hudo izmučila, vendar sem zmagala. Mar nisem zaslužila majhne nagrade, sem lagala sama sebi. Vprašanje kdo je malomeščan, tako le ni ostalo brez odgovora...

(prihodnjič dalje)

Mateja Mahnič

ČSSR '68

KONCEPCIJE O NOVI DRUŽBENI UREDITVI

Proizvodnja

Industrijski sistem je predpostavka socializma, njegovo preseganje pa naloga socializma. Umetno podaljševana ekstenzivna industrializacija opravičuje vodilno vlogo birokracije, ker terja obstoj posebnega interesa skupine, ki nastopa v imenu proizvajalcev in se hkrati od njih oddaljuje. Tak družbeni razcep temelji na značilnostih industrijskega dela, na odtujitvah in omejenosti vanj potisnjenih, nanj vezanih subjektov. Industrijski sistem družbenega življenja na določeni stopnji omrtvi proizvodnost dela, ustvarjalnost ljudi, onemogoča osvoboditev dela ter človekovo emancipacijo. Ota Šik, znani češki ekonomist preporoda, se zaveda, da je preseganje odtujenosti dolgoročen proces predvsem zaradi delitve dela, ki je ni moč ukiniti z enim revolucionarnim aktom, možno pa je vplivati na značaj in delitev dela zlasti glede privezanosti k (včasih nesmiselnemu) delu, glede odločanja o načinu in predvsem o rezultatih dela, glede stopnje ustvarjalnosti konkretnih del. Ukrepi, ki jih avtor navaja glede tega, so skrajšanje delovnega časa, povečanje možnosti za razvoj delovne sile, dolgoročno pa predvsem razvoj tehnike. Znanstveno-tehnična revolucija, menijo, predstavlja temeljni proces socialne revolucije, kajti resnična emancipacija človeka leži onstran industrijske družbe. To se nanaša na njen dolgoročni značaj: kratkoročno pa lahko vzpodbudi tehnokratsko-birokratske težnje, s čimer dolgoročno ogroža nastanek „človeške skupnosti“ v Marxovem pomenu besede.

Tak začetni razvoj se da preprečiti z uveljavljanjem ekonomske in družbene demokracije, toda pri tem se pojavi nov problematičen odnos: med demokracijo in strokovnostjo, med odločanjem mnogih ter znanjem in sposobnostjo za racionalno odločanje. Se posebej se zaostruje na področju gospodarstva, kjer terja prehod od mehaničnega k avtomatskemu upravnemu načelu, prehod od neposredne regulacije nižjih upravnih sistemov k izrabljanju znanstvenih metod modeliranja ekonomskega razvoja po njegovi dinamiki, skrbno določeno razmerje med upravljanjem, vodenjem in demokratičnostjo. Teza o „racionalni demokraciji“, ki da jo zahteva sodobna raven tehnike in vodenja dopušča nemožnost polnega uveljavljanja demokracije in samoupravljanja. Ta teza poudarja nujnost prehoda k managerski družbi z novim razredom mojstrov, tehnikov, upravnikov, katerih vloga se krepi z rastjo modernega upravljanja. Ker očitno tiči osnovni problem v nepristojnosti množic za racionalno odločanje o stvareh zunaj obzorja, ki ga obvladajo, so našli češkoslovaški avtorji rešitev v odpravi nepristojnosti s splošnim dviganjem kulturne ravni in izobrazbe ter omike ljudi, povečanjem družbene vloge znanosti, kulture, izobrazbe, z uveljavljanjem načela konkretne odgovornosti za izvršilne funkcije, za opredeljene naloge, za upravljanje določenih procesov družbene prakse, za ustrezno sestavo upravnih organov, ustrezno politiko organiziranosti subjektivnih sil.

IGRA Z ZAMENJANIM PREDMETOM

Te dni uprizarjajo v SNG Maribor Krizo Rudolfa Golouha, socialno dramo iz leta 1927. V originalu sestavljeno iz šestih „epskih“ slik je režiser Jože Babič ob sodelovanju s Tonetom Partličem razčlenil na 19 gledaliških situacij, ki, bolj kot s čim drugim, govore z izrazito gledališkostjo, ki jih tudi najmočnejše povezuje.

Gotovo gre namreč za igro s prikritim predmetom; za vizualizacijo nekega „pre-teksta“, ki je izrazito formalna pretveza za gledališko igro, za nizanje sekvenc, ki ob tem, da reflektirajo sodoben gledališki izraz, govore le še z očitnim anahronizmom: o preteklem času, preteklih problemih nekega socialnega prostora, sicer doživeto in v dramaturgiji koncizno, z vso potrebno elokvenco, a neobudljivo pokopano v literarno-zgodovinski dokument. Uprizoritev preteklega problema se kaže le kot uprizoritev teze, okleščene vsega odvečnega, linearizirane trditve, s katero niti ne polemizira niti je ne analizira, temveč se ukvarja z njeno formalno podobo – primarna je vizualizacija kot taka, teatarska konkretizacija. Torej gre za igro forme, ki vsebino le implicira, celoten potek se zdaj bolj zdaj manj „metaforizira“ (Lampret).

Ce smo nekoliko konkretnješi: igra shematično zariše bistvene poteze gospodarskega in političnega stanja okrog leta nastanka, nekatere realne dogodke (Zaloška cesta) skoz dramaturški postopek obnavlja in kombinira s čisto literarno-fiktivnimi ter tako kreira sliko kolektiva, ki vse subjektivno preznači v kolektivno, individualna usoda in eksistencialna prizadetost se umakneta socialno-agitatorski tezi, karakter se pretvori v neke vrste tipičnega predstavnika (novinar, delavski vodja, individualni revolucionar) – seveda pa vse s čisto jasno določenim namenom: dramaturgija ima tu predvsem uporabno vrednost, seveda pa v času nastanka in prepoznavnosti predmeta.

Teh težav se je gotovo zavedal že programski izbor in tudi dramaturgija uprizoritve: mora in mora biti eminentno gledališka; tekst mora uprizoriti kot akt teatra in njegovega jezika, igro igre. To je tudi stalnišče režije (Babič je igro uprizarjal že pred 41. leti, takrat v kruto konkretnem svetu), ki se je odločila za „premontažo“: za razčlenitev in dopolnitev originalne dramske strukture z nekimi zgolj režiserjevimi (torej „izpovednimi“), čeprav ustrežajočimi in slikovitimi (nemimi) presledki. Če sodimo o učinku uprizoritve, kakor se je pač prerinila skozi našo zavest, in ob tem zanemarimo še nek povod uprizoritve – bližnji kongres sindikatov v Mariboru, pa lahko ugotovimo, da je igra v nekakšnem prostem teku, izrazito verbalno angažirana, zato fragmentarna, brez vse povezujoče naše in sodobne ideje, brez končnega vzbujevalnega učinka. Torej prevladuje gledališki pol gledališča, za katerega (režija, scenski efekti) bi lahko rekli, da je nekoliko rističevski, po megalomaniji efekto po principu „malo hrupa za nič“ – če nekoliko popravimo – sladokusem zdaj v veselje zdaj v jok.

Za razvoj socializma ne zadoščajo le cilji in gibalne sile, ampak so potrebni tudi kriteriji učinkovitosti in sicer dve vrsti kriterijev družbenega upravljanja: kriteriji humanizacije in kriteriji racionalizacije. Konfliktnost obojih naj bi se rešila s poudarjanjem humanistične usmeritve v razvoju socialistične demokracije. Praktično to pomeni zmanjšanje socialnih konfliktov, povečanje participacije, kooperacije, komuniciranja, občutka zadovoljstva...

„Oče“ češkoslovaške gospodarske reforme, ki se je ponujala od začetka šestdesetih let, Ota Šik, navaja tri osnovna izhodišča: socialistično usmerjenost, plansko uravnavanje ter premagovanje odtujenosti človeka. Podržavljanje proizvodnih sredstev, pravi, se ni pokazalo za pot k osvoboditvi človeka – potrebno je podružbljenje teh sredstev in sicer z njihovo izročitvijo v upravljanje delovnim ljudem. Manjša podjetja so lahko prepuščena svobodni pobudi občanov, srednja podjetja bi lahko nastajala iz združene osnove, velika pa na podlagi kooperacije aktivnih podjetij in javnih kreditnih skladov. Potrebno je centralno določanje ciljev makroekonomskega razvoja; v narodnem gospodarstvu namreč obstajajo ključne relacije, ki jih je treba vnaprej spoznavati in predvidevati razvoj, da bi bilo mogoče bolje dosegati družbeno pomembne osrednje cilje. Celotno gospodarsko življenje, so menili, je seveda sad po tržnih načelih delujočih samostojnih podjetij in centraliziranega planiranja, ki mu načeljuje centralni gospodarstvi svet, končno odočitve pa sprejema parlament. Češkoslovaška se je namreč želela izogniti slabostim planiranja, kakor jih je v tisti dobi po njihovem mnenju poznala jugoslovanska gospodarska politika, češ, če ni nobene učinkovite osrednje gospodarske politike, začne prevladovati regionalizem, upočasní se tehnični napredek... Tretje izhodišče se nanaša na dejstvo, da gospodarstvo preoblikuje naravne pogoje bivanja človeka v konkretne življenjske dobrine, toda hkrati zahteva nujno vlaganje dela – v razmerah sedanjega tipa gospodarstev pa je ljudi mogoče osvoboditi z olajševanjem oz. s prilagajanjem delovnih spon in z uvedbo samoupravljanja, torej odločanja večine (delavcev oz. delovnih ljudi) o pogojih, načinih in rezultatih dela.

Med predvidenimi bistvenimi novostmi je bila tudi osamosvojitvev gospodarskih organizacij in sicer iz gospodarskih in političnih razlogov. Osamosvojitvev podjetij naj bi predstavljala čer, ob kateri naj bi se zdrobil etatističen, stalinističen politični sistem in bi se spremenila razporeditev družbene moči. Ker podjetje s svojim gospodarjenjem pridobiva dohodek, naj ga tudi porablja samostojneje; ker celoten kolektiv čuti posledice svojega obnašanja in dela, naj tudi sam upravlja – takšna je bila logična izpeljava. Upravni sistem podjetja je sestavljen iz direkcije, ki opravlja vodilne in izvršne podjetniško-proizvodne posle ter iz sveta podjetja, ki je osnovni organ podjetniškega upravljanja, po svoji sestavi pa hkrati predstavnik interesov celega kolektiva ter ožjega in širšega družbenega okolja. Demokratični organi z javno podeljenimi pravicami pri vodenju podjetja bi bili konstituirani z volitvami zastopnikov delovnega kolektiva in z delegiranjem zastopnikov od zunaj, s katerimi bi bil zagotovljen vpliv širših interesov in ojačana strokovnost odločanja. Sklepali so, da bi avtonomnost podjetij in delavska „demokracija“ v celotni družbeni ureditvi izzvala tako pomembne premike, da bi zaradi tega nujno moralo priti do radikalnih sprememb (prilagoditev) političnega sistema oz. bi te spremembe predstavljale neizogiben uvod v nadaljnjo graditev njihove vizije socializma.

Organizacija politike

Načelo manifestacije družbene subjektivnosti pri urejanju družbenih zadev ter načelo zagotovitve nepovratnosti k zlorabi oblasti sta na področju posredniške demokracije privedli do zamisli o pluralističnem političnem modelu. Pluralizem političnih subjektov naj bi jamčil zoper zlorabo oblasti ter uvažal kolikor mogoče učinkovito in dejansko participacijo državljanov pri izvajanju „volonte commune“. Večji zaplet pa je nastal glede razumevanja vloge političnih strank. Češkoslovaški pluralistični politični sistem ne more biti le strankarski. Sistem več političnih partij je doživljal podporo zaradi zaščite pred protidemokratskimi nevarnostmi, ki so jih spoznali za časa stalinističnega režima: zlitju partijske in državne birokracije bi se ognili le z uvedbo več strank, ki bi bile v opozicijskem oz. kritičnem odnosu. Tudi to nosi s sabo nevarnosti; obojim so se menili izogniti z osnovanjem takozvanega „socialističnega pluralizma“, katerega sestavne vrstne so: politične stranke, združene v okviru ljudske fronte z vodilno vlogo komunistične partije, številne družbene organizacije in združenja občanov kot politične interesne skupine, samoupravne skupnosti, občani kot volilci ter predstavniki javnega mnenja in končno predstavniška telesa vseh ravni ter neodvisni pravnozaščitni organi. Naravna posledica pluralističnega sistema naj bi bil obstoj medsebojne vzajemne kontrole političnih subjektov; oligarhizacijo preprečuje legalnost manjšine tako v okviru celega sistema kot še posebno znotraj vsakega sestavnega dela sistema. Manjšina mora imeti možnost, da uveljavlja svoje nazore, pristope, interese – tako torej manjšine vse do posameznikov morejo nastopati kot politični subjekti. Načelo politične odgovornosti organiziranega tipa v skladu z delitvijo (političnega) dela, kot na primer: parlament kontrolira vlado in upravo, ljudski odbori lokalno upravo, volilni zbori izvoljene izvršilne organe..., postavlja potrebno uzo tudi sčasoma pojavljajoči negativni strani neposrednega vplivanja masovnih sredstev javnega komuniciranja, s čimer mislijo na morebitne nevarnosti popularizacije demagoških in neracionalnih ter, glede na okoliščine, nerealnih predstav, zahtev in od tod izvirajočih izgub energij v „škodljivih vrtincih“.

Socializem ne prenese nasprotujočih samostojnih političnih strank z načelno različnimi programskimi usmeritvami, ker bi tak sistem deloval bolj destruktivno kot konstruktivno v odnosu do obstojanja in razvoja socialističnih odnosov, razen tega pa bi deloval na spreminjanje socialne strukture Češkoslovaške s krepitvijo odnosov spopadanja in nasprotovanja. Ideja opozicijske stranke je naletela, to je bila druga težava, na odpor tudi pri članih komunistične partije, češ da grozi vračanje v čas pred letom 1948. Zato so se zedinili, da bi strankarsko vprašanje rešili z novo koncepcijo ljudske fronte kot izhodišča za skupno ustvarjanje politične volje pri političnih subjektih – tudi strankah. Ljudska fronta, naj ne bi delila strank na vladne in opozicijske, ampak bi jim omogočala izražati socialne interese

Najbrž nima smisla govoriti o tem, da je na trenutne rističevska celo preveč dobesedno, ampak o tem, da so se režiserju ob upoštevanju tega principa nekajkrat posrečili trenutki tako čiste igre, izčiščene estetike, kot podoživeti krik neke usode, a to najbrž le na mestih, kjer se predloga premakne v izrazitejšo in bolj živo slikanje. Odhod vlaka v Westfalijo, tekma pevskih zborov, pogon novega stroja v tovarni. Ob navajanju le-teh prizorov se tako zavemo paradoksa te predstave: po „sporočilni“ plati se kaže kot predstava z odsotnim oz. zamenjanim predmetom in je kot taka nesprejemljiva, zgolj samodopadljiva (?), po drugi strani pa je s svojo čisto govorico (pač na svojih najuspešnejših mestih) učinkovita in kadar se ji posreči skozi igro gledaliških znakov napisati svojo lastno igro, doživeto in prepoznavno, pa celo zelo učinkovita. Uprizoritev, ki vsekakor zasluži razmisleka.

Pri delu Golouhove Krize je treba omeniti še scenografijo Mete Hočevar, glasbo Darijana Božiča, kostume Anje Dolenc, prizadevno in smiselno lekturo Nade Šumi, od silne množice nastopajočih pa le Evgena Carja v vlogi Petra in Volodjo Peera v vlogi Štempiharja.

NEMŠKI KOMUNIST

Iz Buchenwalda je tovariš ušel to zadnje predvojno leto. Lačen, ubit, od mraza skrepnel. Sijajen tovariš, presneto!

Nacisti povsod lovili so ga to zadnje predvojno leto. Na vejo bi radi obesili ga v taborišču, presneto!

Nobena krogla zadela ga ni to zadnje predvojno leto. Nacisti tja v Moskvo so pisali. Kaj pisali so, presneto?

„Tovariši, k vam bo nacist prišel to zadnje predvojno leto, češ, da je iz taborišča ušel“. Verjeli so pismu, presneto!

To zadnje predvojno leto v Moskvi so puške sprožili, tovariš kot nacist umrl je. In v meni – kot da se svet je podrl, kot da so moje srce ustrelili to zadnje predvojno leto.

različnih skupin, v kolikor temeljijo na socialistični orientaciji. Opravljala bi naslednji funkciji: morala bi biti tisti politični center, ki bi predstavljal osnovo za celovito politično usmerjanje v družbi, iz tega izhaja, da bi morala omogočati izražanje vseh relevantnih interesov v okvirih in po pravih kooperacije in spopadanja. Slabostim parlamentarno-partijske demokracije so se izognili tudi tako, da so poiskali še druge načine za stalno odprto pot do zastopniških organov družbe takšnim subjektom, ki nimajo značaja politične stranke (in s tem tudi nimajo nekaterih slabosti le-teh), a hkrati izražajo pomembne interese v socialistični družbi; gre za interesne organizacije, ki združujejo in izražajo interese skupin glede na družbeno delitev dela: strokovne organizacije, sindikati, kmetske organizacije, organizacije inteligence, generacijskih skupin, žensk, gre tudi za gospodarske subjekte, zlasti podjetja, razna društva in združenja potrošnikov, trgovine, bančništva ipd.

Vsi interesi morajo imeti možnost nastopanja v zastopniških, državnih organih, kjer se združujejo v splošno družbenopolitično „linijo“ in iz nje izvirajoče odločitve. Se več – zaradi zastopanosti mnogih družbenih prvin bi se demokratičnost integracije oplajala z racionalnostjo strokovnih prispevkov tistih, ki razpolagajo s takimi pristojnostmi. Taka zamisel družbenega predstavnštva zahteva stopnjeviti in členjen skupščinski sistem. Osnovni zbor bi bil politični zbor: najvišji organ državne oblasti, zakonodajni organ, nosilec kontrolnih funkcij nad izvršilno oblastjo... Vanj bi izvolili poslance na splošnih volitvah okrožij izmed kandidatov ljudske fronte. Politični dom bi bil v vseh pravicah odločanja vezan s pristojnostjo nepolitičnih domov, katerih poslance bi s stopenjskimi volitvami izbrali na deloviščih kot kandidate delovnih kolektivov... Hkrati je to linija odgovornosti poslancev nepolitičnih domov, ki bi izhajali iz takih družbenih sektorjev, kot so na primer trgovina, industrija, znanost, kultura. V odnosu do splošnega zbora bi nepolitični smeli vračati v ponovno obravnavo zakone, ki se tičejo njihovih področij, sodelovati pri obravnavanju zadev političnega zbora, kontrolirati državno upravo, interperirati prav kakor poslanci političnega zbora... Osnova vsemu omrežju predstavnih organov pa so ljudski odbori... kjer se demokratično ustvarja smer državne politike... da bi se uveljavili različni interesi občin, mest, okrajev in področij... (Akcijski program KPC).

Teza o vodilni vlogi komunistične partije je bila splošna stalnica vsakega razmišljanja o „spremenitvi“ družbenopolitičnega sistema. Brez partije si niso mogli predstavljati poporedne družbene, ne da bi se sicer povrnila ureditev izpred leta 1948; pod vodstvom partije kot vodilne idejne in upravljalke sile se je socialna struktura v dveh desetletjih toliko spremenila, da pot nazaj ni bila več mogoča; avtoriteta partije nastala iz spoznanja ljudi, da je partija edina praktično pomembna oblast, ki lahko uravnava vse, se vtika v vse, je v zavesti večjega dela množic preprečevala nastanek novega obrazca zamisli o družbeni ureditvi, ki bi v njej ne bilo prostora za partijo; vrh tega je družbeni obrat po letu 1948 partiji (kasneje tudi zaradi demagogije in strahu) prinesel podporo precejšnjih slojev, zlasti pa seveda novega vladajočega sloja, ki je v svojih rokah imel družbeno moč. Stereotip vodilne vloge parije, porojen iz tradicije njene pretekle prakse, se je zaradi vztrajnosti zavesti ohranil vse v leto 1968 in se takrat še utrdil, ker se je oplodil z novim odnosom ljudstva do nje. Ta odnos je izzvala partija sama in sicer s svojo vlogo vodilne preporodne sile.

Ciril Baškovič
(Konec prihodnjič)

Hans Magnus Encesberger

KANDID

medtem ko šklopotajo brzozavi, ti urejaš mak v vazi. medtem ko pompeji tonejo v lavi, ti hvališ moj tobak... medtem ko trije kancelarji prodajajo deželo, ti pazljivo nalivaš čaj. medtem ko se podira mesto, ti loviš postvri v potoku. medtem ko eksplodira vesoljstvo, ti mirno točiš svoj med.

nič ni tako mogočno kot človek; t.j. meglénica, kulturne krize, svetovne vojne so enodnevné brezpomembnosti, plevé časa, otročarije.

važno je, da ti zbrano drsaš z ilovico po cvileči šipi (sela); če potem pogleda notri kuga, pride prepozno; nekaj stoletij mine in deklise se veselijo barvastih skodefic.

važno je, da si čež pleča ognéš ruto, ki ti pristojá (sela): če se potem raztrešči ladja, trešči prepozno; nekaj kultur mine in kdor te ljubi, se veseli miline tvojega profila:

važno je, da cepiš prave mladike na pravo drevo (sela): če potem pozvonijo rablji, pridejo že prepozno; nekaj ledenih dob je mimo in otroci se veselijo okusnih marelic.

demonija? je ponavadi diletantizem. katastrofe? obkavni klepet zgodovine, pretrajan z glinastimi vrči, s profili, in s tvojimi marelicami, kandid.